

บทที่ 3

การใช้ภาพลักษณ์ของ "คอมมิวนิสต์" ในสมัยจอมพลป.พิบูลสงคราม(2490-2500)

"...ทางการถือว่า การกบฏไม่ว่าครั้งใดในขณะนี้ ย่อมเป็นการกระทำของคอมมิวนิสต์ทั้งสิ้น คอมมิวนิสต์ได้มีนโยบายที่จะกระทำการกบฏขึ้นเรื่อยๆ เพื่อยุแหย่ให้เกิดความแตกแยกปั่นป่วน ตัดกำลังภายในให้อ่อนแอ และทำให้เกิดความยุ่งยากขึ้น แล้วจะได้ยึดเอาอำนาจ เพื่อเป็นคอมมิวนิสต์ในบ้านปลาย..."¹

พระพิณิจนคดี

ในบทก่อน เราได้กล่าวไว้แล้วว่า ในช่วงที่ระบบการเมืองการปกครองของไทยกำลังอยู่ในระยะเปลี่ยนผ่านจากการปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาสู่การปกครองในระบอบรัฐสภานั้น ภาพลักษณ์ของ "คอมมิวนิสต์" ในความหมายของ ผู้คิดล้มล้างสถาบันพระมหากษัตริย์ และนำพาประเทศชาติไปสู่สังคมนิยม ได้ถูกฝ่ายชนชั้นเจ้านายนำมาผลิตซ้ำเพื่อใช้ในการสกัดกั้นกระแสความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในขณะนั้นอย่างเต็มที่

อย่างไรก็ตาม เมื่อขุมกำลังของฝ่ายเจ้านายได้ถูกทำลายลงอย่างราบคาบ ภายหลังจากปราบปรามกบฏวรวเดขและการสละราชสมบัติของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวในปี พ.ศ. 2476 การนำเอาภาพลักษณ์ของ "คอมมิวนิสต์" มาใช้ในทางการเมืองก็เริ่มลดลงอย่างเห็นได้ชัด แน่نونว่าโดยส่วนลึกแล้ว ภาพของ "คอมมิวนิสต์" ในความหมายของศัตรูต่อสถาบันกษัตริย์ ยังคงเป็นสิ่งที่ฝังหัวกลุ่มชนชั้นเจ้านายอยู่อย่างไม่เปลี่ยนแปลง แต่อำนาจที่ลดลงของพวกเขา ทำให้ภาพลักษณ์ของ "คอมมิวนิสต์" ในลักษณะดังกล่าว ไม่มีโอกาสที่จะได้รับการผลิตซ้ำให้กับประชาชนในวงกว้าง ยิ่งเมื่อประกอบกับการที่จอมพลป.พิบูลสงคราม ซึ่งขณะนั้น ยังคงเป็นพันธมิตรทางการเมืองกับนายปรีดี พนมยงค์อยู่อย่างเหนียวแน่น ยังสามารถควบคุมอำนาจการปกครองไว้ได้อย่างเบ็ดเสร็จ ก็ยิ่งทำให้ภาพของ "คอมมิวนิสต์" ในแบบของชนชั้นเจ้านาย ซึ่งถูกตีความว่าเป็นอันตรายกับภาพลักษณ์ของคณะผู้ก่อการในปี 2475 ยิ่งไม่มีโอกาสที่จะได้รับการเผยแพร่ไปสู่ประชาชนส่วนใหญ่มากขึ้นไปอีก

¹สยามนิกร (3 กันยายน 2496)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการสิ้นสุดอำนาจของชนชั้นเจ้านาย จะทำให้การใช้ภาพลักษณ์ของ "คอมมิวนิสต์" เพื่อผลประโยชน์ทางการเมืองเลือนหายไปชั่วคราวระยะเวลาหนึ่ง แต่ภายหลังจากสิ้นสุดของสงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อจอมพลป.พิบูลสงครามก้าวขึ้นสู่อำนาจอีกครั้งในปี 2490 สถานการณ์ทางการเมืองที่ไม่มั่นคงของผู้นำ ประกอบกับสถานการณ์ระหว่างประเทศที่เอื้ออำนวยในขณะนั้น ทำให้ภาพของ "คอมมิวนิสต์" เริ่มถูกผลิตซ้ำ และนำกลับมาใช้ประโยชน์ทางการเมืองอีกครั้งหนึ่ง เพียงแต่ในคราวนี้ บริบทที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้ภาพลักษณ์ของ "คอมมิวนิสต์" ที่ถูกนำมาสร้างขึ้นมาใหม่ มีนัยที่แตกต่างไปจาก "คอมมิวนิสต์" ในความหมายดั้งเดิมของชนชั้นเจ้านาย จากภาพของ "คอมมิวนิสต์" ในฐานะของ *ผู้คิดโค่นล้มราชบัลลังก์และนำพาประเทศไปสู่มีคสัญญ์* กลายเป็น "คอมมิวนิสต์" ในความหมายของ *การคุกคามจากต่างประเทศ หรือ คนไทยที่ได้รับการสนับสนุนจากพวกคอมมิวนิสต์ต่างชาติเพื่อเข้ามาบ่อนทำลายความมั่นคงภายในของรัฐบาล แทน*

ความเปลี่ยนแปลงในภาพลักษณ์ของ "คอมมิวนิสต์" ที่เกิดขึ้นนี้ เป็นผลมาจากการที่ภาพ "คอมมิวนิสต์" ของจอมพลป.พิบูลสงคราม ถูกผลิตขึ้นเพื่อใช้ประโยชน์ภายใต้บริบทของสงครามเย็น ในช่วงที่จอมพลป.ขึ้นสู่อำนาจในปี 2491 ความขัดแย้งระหว่างมหาอำนาจ 2 ฝ่ายโลกเสรีอย่างสหรัฐอเมริกา และฝ่ายคอมมิวนิสต์อย่างสหภาพโซเวียต ทำให้ทั้ง 2 ฝ่าย ต่างพยายามแสวงหาแนวร่วมเพื่อต่อต้านการขยายอิทธิพลของฝ่ายตรงข้ามอย่างเต็มที่ สภาพแวดล้อมระหว่างประเทศในลักษณะเช่นนี้ เปิดโอกาสให้จอมพลป.พิบูลสงครามซึ่งกำลังต้องการความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกามาเสริมสร้างความมั่นคงให้กับสถานะทางการเมืองที่ไร้เสถียรภาพของตน เริ่มหันมาดำเนินนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ เพื่อสร้างความยอมรับและเรียกร้องความช่วยเหลือ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและการทหารจากสหรัฐอเมริกาอย่างเต็มที่

ผลของการดำเนินนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ที่เกิดขึ้นในช่วงนี้เอง ทำให้รัฐบาลของจอมพลป.พิบูลสงคราม ต้องมีการนำเอาภาพของ "คอมมิวนิสต์" มาผลิตซ้ำอีกครั้งหนึ่ง ในฐานะของ *ภัยคุกคามจากต่างชาติ* เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศ และเพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับการดำเนินนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ด้วยการผูกพันกับสหรัฐอเมริกาของตน

แม้ว่าในระยะแรกๆ ภาพของ "คอมมิวนิสต์" ในฐานะของ *ภัยคุกคามจากประเทศต่างชาติ* จะถูกนำมาใช้ในการสนับสนุนนโยบายต่างประเทศเป็นหลัก แต่ต่อมา เมื่อภาพของ "คอมมิวนิสต์" ชุดนี้เริ่มถูกนำมาผลิตซ้ำจนแพร่หลายมากขึ้น ภาพลักษณ์ความเป็น *ภัยคุกคามจากต่างชาติ* ของ "คอมมิวนิสต์" ก็เริ่มที่จะไม่ได้ถูกนำมาใช้เฉพาะกับการเรียกร้องความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกาเพียงอย่างเดียว หากยังถูกนำไปใช้ในการปราบปรามบุคคลที่รัฐบาลต้องการกำจัด ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มคนจีนในประเทศไทย ซึ่งเป็นเป้าหมายในการต่อต้านของจอมพลป.พิบูลสงครามมาโดยตลอด หรือนักการเมืองและนักหนังสือพิมพ์ที่ต่อต้านอำนาจของรัฐบาล ด้วยการกล่าวหาว่าคนกลุ่มนี้ เป็นพวกที่ได้รับความช่วยเหลือจาก "คอมมิวนิสต์" ให้เข้ามาบ่อนทำลายความมั่นคง

ของรัฐบาล เพื่อเปิดโอกาสให้พวกคอมมิวนิสต์ต่างชาติ สามารถที่จะเข้ามารุกราน และเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองของไทยให้กลายเป็นคอมมิวนิสต์ในที่สุด

สำหรับเนื้อหาในบทนี้ ผู้ทำวิทยานิพนธ์จะกล่าวถึงการผลิตซ้ำและการนำเอาภาพของ "คอมมิวนิสต์" มาใช้ประโยชน์ทางการเมืองในยุคของจอมพล.พิบูลสงคราม โดยจะแบ่งเนื้อหาการอธิบายออกเป็น 3 ส่วนหลักๆ ส่วนแรก จะเป็นการกล่าวถึงบริบทของจอมพล.พิบูลสงคราม ในช่วงหลังการก้าวขึ้นสู่อำนาจในปี 2491 ทั้งบริบทภายในและภายนอกประเทศ เพื่ออธิบายว่าภายใต้สภาพแวดล้อมทางการเมืองแบบใด ที่ทำให้ภาพลักษณ์ของ "คอมมิวนิสต์" ต้องถูกนำมาผลิตซ้ำอีกครั้ง ทั้งๆที่ในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 จอมพล.พิบูลสงครามไม่เคยมีที่แว่วว่าจะมีการกล่าวถึงภัยคุกคามจากลัทธิคอมมิวนิสต์แต่อย่างใด

ในส่วนที่สอง ผู้ทำวิทยานิพนธ์จะกล่าวถึงการสร้างภาพลักษณ์ให้กับคำว่า "คอมมิวนิสต์" และการนำเอาภาพดังกล่าวไปใช้ประโยชน์ทางการเมือง เนื้อหาในส่วนนี้ จะเป็นการศึกษาว่าภาพลักษณ์ของ "คอมมิวนิสต์" ที่ได้รับการผลิตขึ้นในช่วงสมัยของจอมพล.นี้ มีลักษณะที่แตกต่างไปจากภาพของ "คอมมิวนิสต์" ในรูปแบบของรัฐสมบูรณาญาสิทธิราชอย่างไร และภาพของ "คอมมิวนิสต์" แบบใหม่ดังกล่าวนี้ ได้ถูกจอมพล.นำไปใช้ในการดำเนินนโยบายต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการใช้ภาพของ "คอมมิวนิสต์" เพื่อปราบปรามคนจีน หรือการใช้ "คอมมิวนิสต์" เพื่อต่อต้านศัตรูทางการเมืองในลักษณะไหนบ้าง

สำหรับในส่วนสุดท้าย ผู้ทำวิทยานิพนธ์จะกล่าวถึงจุดอ่อนของการใช้ภาพ "คอมมิวนิสต์" ในแบบของจอมพล.พิบูลสงคราม เพื่ออธิบายว่าเหตุใดการใช้ "คอมมิวนิสต์" ของจอมพล.จึงไม่ค่อยประสบความสำเร็จเหมือนกับการใช้ "คอมมิวนิสต์" ในยุคสมบูรณาญาสิทธิราช กล่าวคือภาพลักษณ์ของ "คอมมิวนิสต์" ในช่วงนี้ ไม่สามารถจะนำมาใช้ในการสร้างความชอบธรรมให้กับรัฐบาลได้มากนัก ประเด็นนี้เป็นประเด็นที่มีความสำคัญยิ่ง เนื่องจากความล้มเหลวในการสร้างและใช้ภาพของ "คอมมิวนิสต์" นี้เอง ได้กลายเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้จอมพล.พิบูลสงครามต้องสูญเสียความชอบธรรมในสายตาของประชาชน และหมดอำนาจไป ด้วยการปฏิวัติของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ในปี พ.ศ. 2500

3.1. บริบททางการเมือง: การกลับมาของรัฐบาลทหารในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2

สภาพการเมืองไทยในช่วงหลังการสิ้นสุดสงครามของโลกรั้งที่ 2 นั้น อาจกล่าวได้ว่าเป็นช่วงเวลาที่ยุทธการต่างๆ มีความผันผวนมากที่สุดช่วงหนึ่ง ในระยะแรก ภายหลังจากที่สงครามสิ้นสุดลงใหม่ๆ การเสื่อมอิทธิพลของกลุ่มทหารบก อันเป็นผลมาจากการหมดอำนาจของ

จอมพลป.พิบูลสงคราม ได้เปิดโอกาสให้นักการเมืองสายพลเรือนสามารถรวมตัวกันจัดตั้งรัฐบาล ภายใต้การนำของนายปรีดี พนมยงค์ได้สำเร็จ

อย่างไรก็ตาม หลังจากรัฐบาลพลเรือนของนายปรีดี พนมยงค์ก้าวขึ้นสู่อำนาจได้เพียงไม่นาน วิกฤติการณ์หลายๆอย่างที่เกิดขึ้นหลังจากนั้น ไม่ว่าจะเป็นการเสด็จสวรรคตอย่างเป็นทางการของพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล หรือปัญหาเศรษฐกิจที่ตกต่ำอย่างรุนแรงอันเนื่องมาจากภาวะเศรษฐกิจโลกที่กำลังผันผวนในช่วงหลังสงคราม ล้วนแต่บีบบังคับให้นายปรีดี พนมยงค์ต้องออกมาแสดงความรับผิดชอบด้วยการลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และมอบหมายให้หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ขึ้นดำรงตำแหน่งแทน²

ในช่วงของการผลัดเปลี่ยนรัฐบาลใหม่นี้เอง นายทหารกลุ่มหนึ่งภายใต้การนำของพล.ท.ผืน ชุณหวันจึงได้ถือโอกาสก่อการรัฐประหารขึ้นในวันที่ 8 พฤศจิกายน 2490 และเชิญจอมพลป.พิบูลสงคราม ขึ้นดำรงตำแหน่งผู้นำของคณะรัฐประหาร ส่งผลให้การเมืองไทยต้องหวนกลับเข้าสู่ยุคที่ปกครองโดยกองทัพอีกครั้งหนึ่ง

อย่างไรก็ดี แม้ว่าคณะรัฐประหารจะสามารถยึดอำนาจจากรัฐบาลพลเรือนได้สำเร็จ แต่ในระยะหลังการรัฐประหารใหม่นั้น สมาชิกของคณะรัฐประหารเองก็ยังไม่สามารถเข้าไปดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้อย่างเต็มตัว เนื่องจากเกรงว่าจะไม่ได้รับการยอมรับจากทั้งประชาชนและจากรัฐบาลของต่างประเทศที่กำลังจับตามองว่า การรัฐประหารจะเป็นการแผ้วถางเพื่อเปิดโอกาสให้จอมพลป.พิบูลสงคราม อดีตนักโทษในคดีอาชญากรรมสงคราม กลับขึ้นสู่อำนาจอีกครั้งหรือไม่³ เพื่อหลีกเลี่ยงข้อครหาเหล่านี้ คณะรัฐประหารจึงแต่งตั้งให้นายควง อภัยวงศ์ ผู้นำของกลุ่มอนุรักษนิยม ขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีและเป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล เนื่องจากคณะรัฐประหารทราบดีว่านายควงนั้นเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดกับรัฐบาลสหรัฐอเมริกามาก่อน ทั้งยังเป็นผู้ที่มีภาพพจน์ดีมากในสายตาของประเทศตะวันตกด้วย⁴

ส่วนคณะรัฐประหารเอง แม้ว่าจะไม่ได้เข้ามาแสดงบทบาททางการเมืองโดยตรง แต่พวกเขาก็พยายามใช้อำนาจที่มีอยู่ ขจัดฐานอำนาจของกลุ่มนายปรีดี พนมยงค์ในกองทัพ ด้วยการโยกย้ายเอานายทหารในกลุ่มของตนเข้าไปดำรงตำแหน่งสำคัญๆแทน ตัวอย่างเช่น ให้จอมพลป.พิบูลสงคราม ขึ้นดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบก พลโท ผืน ชุณหวันเป็นรองผู้บัญชาการทหารบก พันเอกสฤษดิ์ ธนะรัชต์เป็นผู้บัญชาการมณฑลทหารบกที่ 1 และพันตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์เป็น

²มรกต เจวจินดา, ภาพลักษณ์ปรีดี พนมยงค์ กับการเมืองไทย พ.ศ. 2475-2526 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543), หน้า 87-120.

³Daniel Fineman, A Special Relationship : The United States and Military Government in Thailand, 1947-1958 (Honolulu: University of Hawai'i Press,1997), p.70.

⁴Edwin F. Stanton, Brief Authority (New York : Happer and Brothers,1956),p. 210.

รองอธิบดีกรมตำรวจ หลังจากนั้น ในช่วงก่อนการเลือกตั้ง คณะรัฐประหารก็ยังใช้อำนาจของตน สั่งจับกุมอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นพวกพ้องของนายปรีดี พนมยงค์ ไม่ว่าจะเป็น นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ นายจำลอง ดาวเรือง นายทอง กันทาธรรม นายวิจิตร ลุสิตานนท์ นายทองเปลว ชลภูมิ นายอ้วน นาคกรรพ นายพึ่ง ศรีจันทร์ นายทิม ภูริพัฒน์และอดีตเสรีไทยผู้สนับสนุน นายปรีดีอีกมากมาย เพื่อกีดกันไม่ให้อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเหล่านี้ สามารถลงสมัครรับเลือกตั้งได้ ส่งผลให้หลังการเลือกตั้ง พรรคประชาธิปไตยของนายควง อภัยวงศ์สามารถที่จะครองเสียงข้างมากในสภาได้โดยไม่ยากเย็น

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าในระยะสั้น การร่วมมือกับฝ่ายอนุรักษ์นิยมและนายควง อภัยวงศ์ อาจจะช่วยลดกระแสต่อต้านจากประชาชนและจากประเทศตะวันตกที่มีต่อคณะรัฐประหารไปได้ แต่ในระยะยาวแล้ว การปล่อยให้กลุ่มอนุรักษ์นิยมอยู่ในอำนาจต่อไปเรื่อยๆ ดูจะไม่เป็นผลดีกับคณะรัฐประหารเท่าใดนัก เนื่องจากทางฝ่ายอนุรักษ์นิยมเองก็พยายามใช้โอกาสในช่วงที่คณะรัฐประหารยังไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรง ดึงคะแนนนิยมจากประชาชน และลดบทบาทของคณะรัฐประหารอยู่ตลอดเวลา ที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดก็คือ รัฐบาลได้การประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่ไม่อนุญาตให้ข้าราชการประจำเข้ามาดำรงตำแหน่งทางการเมือง⁵ ซึ่งเท่ากับเป็นการกีดกันคณะรัฐประหารอย่างโจ่งแจ้ง ด้วยเหตุนี้ ในวันที่ 6 เมษายน 2491 คณะรัฐประหารจึงตัดสินใจปลดนายควง อภัยวงศ์ออก และแต่งตั้งให้จอมพลป.พิบูลสงคราม ขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแทน

3.2. สภาพแวดล้อมทางการเมืองของจอมพลป.พิบูลสงคราม

แม้ว่าการขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของจอมพลป.พิบูลสงครามในปี 2491 อาจดูคล้ายกับการเปิดโอกาสให้ระบอบการปกครองแบบเผด็จการทหาร หวนกลับมาสู่สังคมไทยอีกครั้ง แต่ในความเป็นจริงแล้ว สถานการณ์ทางการเมืองทั้งในและนอกประเทศในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 มีความสลับซับซ้อนกว่าในช่วงก่อนสงครามโลกเป็นอย่างมาก ความสลับซับซ้อนที่ว่านี้ นอกจากจะเป็นข้อจำกัดที่ทำให้จอมพลป.พิบูลสงครามไม่สามารถดำเนินนโยบายได้อย่างอิสระเหมือนในช่วงก่อนสงครามแล้ว ยังเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้จอมพลป.ต้องนำเอาภาพของ "คอมมิวนิสต์" กลับมาผลิตซ้ำอีกครั้งหนึ่ง ในหัวข้อนี้ เราจะมาพิจารณาสภาพแวดล้อมต่างๆ ของจอมพลป.พิบูลสงครามในขณะนั้น โดยจะแยกการพิจารณาออกเป็น ๒ ส่วน ส่วนแรกคือสถาน

⁵Frank C. Darling, Thailand and the United States (Washington D.C.: Public Affairs Press, 1965), p. 62.

การณ์การเมืองระหว่างประเทศ และส่วนที่สองคือสถานะของสถานะของจอมพลป.พิบูลสงคราม ในบริบทของการเมืองภายใน

3.2.1. สถานการณ์ระหว่างประเทศในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2

ในช่วงที่สงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลงใหม่นั้น สหรัฐอเมริกาได้เคยประกาศนโยบายหลักของตนว่าจะให้การสนับสนุนขบวนการชาตินิยมในที่ต่างๆ เพื่อปลดปล่อยประเทศอาณานิคมให้หลุดพ้นจากการครอบครองของมหาอำนาจตะวันตก(self-determination)⁶ นโยบายดังกล่าวนี้ ดูจะไปกันได้ดีกับนโยบายของรัฐบาลนายปรีดี พนมยงค์ ซึ่งต้องการเห็นประเทศไทย แสดงบทบาทเป็นผู้นำในการปลดปล่อยประเทศในแถบอินโดจีนจากจักรวรรดินิยมฝรั่งเศส ด้วยเหตุนี้ รัฐบาลไทยจึงให้ความสนับสนุนขบวนการชาตินิยมในอินโดจีนอย่างเปิดเผยตลอดมา ทั้งทางด้าน การอำนวยความสะดวก รวมถึงการถ่ายโอนอาวุธยุทโธปกรณ์ต่างๆที่เคยได้รับจากประเทศสัมพันธมิตรเพื่อต่อต้านญี่ปุ่นให้กับขบวนการชาตินิยมในอินโดจีนด้วย⁷

การให้ความสนับสนุนต่อขบวนการชาตินิยมในอินโดจีนนี้ เป็นนโยบายที่รัฐบาลไทยยึดถือปฏิบัติต่อมา กระทั่งเมื่อเกิดการเคลื่อนไหวอำนาจปกครองจากพลเรือนมาสู่ทหารในปี พ.ศ. 2489 รัฐบาลใหม่ของไทยก็ยังคงยึดมั่นในการให้ความสนับสนุนกับขบวนการชาตินิยมอยู่⁸ แม้ในช่วงนั้น สถานการณ์ระหว่างประเทศจะเริ่มเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ยุคสงครามเย็น และสหรัฐอเมริกาก็เริ่มจะมีการปรับเปลี่ยนนโยบาย หันไปให้ความสำคัญกับการต่อต้านคอมมิวนิสต์มากขึ้น แต่การปรับเปลี่ยนนโยบายดังกล่าวก็ยังไม่ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ของไทยกับขบวนการชาตินิยมในอินโดจีนมากนัก สำหรับประเทศไทยแล้ว ความแตกแยกระหว่างมหาอำนาจในสงครามโลกทั้ง 2 ประเทศ ยังเป็นเรื่องไกลตัวอยู่มาก แม้แต่สหรัฐอเมริกาเอง ในช่วงก่อนทศวรรษที่ 2490 ก็ยังไม่ได้ให้ความสนใจในการสกัดกั้นการขยายตัวของคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากนัก เนื่องจากนักยุทธศาสตร์ของสหรัฐอเมริกาในช่วงนั้นยังประเมินกันไว้ว่า หากแม้จะเกิดสงครามระหว่างฝ่ายคอมมิวนิสต์กับฝ่ายโลกเสรีขึ้นจริง จุดปะทะกันระหว่างทั้ง 2 ฝ่ายก็น่าที่จะเป็นในทวีปยุโรปมากกว่าจะเป็นทวีปเอเชีย

⁶John Lewis Gaddis, The United States and the Origins of the Cold War 1941-1947 (New York: Columbia University Press, 1972), pp.1-31.

⁷Charles Keyes, Isan: Regionalism in Northeast Thailand Southeast Asian Program Data Paper, no. 65. (Ithaca, New York: Cornell University Press, 1967), p.31.

⁸Christopher E. Goscha, Thailand and the Southeast Asian Networks of the Vietnamese Revolution, 1885-1954, p.196.

ความเปลี่ยนแปลงในนโยบายที่สหรัฐอเมริกาที่มีต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เริ่มจะปรากฏให้เห็นเด่นชัดในปี พ.ศ. 2491 เมื่อสหรัฐอเมริกาเริ่มมองว่าขบวนการชาตินิยมส่วนใหญ่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ไม่ว่าจะเป็นพรรคคอมมิวนิสต์มลายา ขบวนการคอมมิวนิสต์เวียดนามหรือพรรคคอมมิวนิสต์ในพม่าที่กำลังกลายเป็นฝ่ายได้เปรียบในการทำสงครามปลดแอกกับรัฐบาลของฝ่ายจักรวรรดินิยมตะวันตกนั้น เป็นขบวนการที่ได้รับการสนับสนุนจากสหภาพโซเวียตเพื่อขยายเขตอิทธิพลของค่ายคอมมิวนิสต์ ขณะเดียวกัน พรรคคอมมิวนิสต์จีนซึ่งในขณะนั้นยังมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับฝ่ายรัสเซียก็กลับกลายเป็นฝ่ายรุก ทั้งยังทำท่าว่าจะเป็นฝ่ายกำชัยในสงครามภายในประเทศด้วย ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปเช่นนี้ ทำให้สหรัฐอเมริกาเริ่มหันมามองว่าภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อาจกลายเป็นเป้าหมายในการขยายตัวของคอมมิวนิสต์ต่อไปในอนาคตอันใกล้ จึงเริ่มแสดงท่าทีว่าจะเข้ามาเกี่ยวข้องกับกิจการภายในภูมิภาคมากขึ้น ด้วยการเสนอจะให้ความช่วยเหลือกับประเทศใดก็ตามที่ร่วมมือกับตนในการสกัดกั้นการขยายตัวของขบวนการชาตินิยมคอมมิวนิสต์ เพื่อป้องกันไม่ให้ภูมิภาคนี้ต้องกลายเป็น "จีนแห่งที่สอง" (become another China)⁹

3.2.2. สถานะทางการเมืองของจอมพลป.พิบูลสงคราม

ในส่วนของสถานการณ์ภายในประเทศนั้น แม้ว่าการกลับขึ้นสู่อำนาจของจอมพลป.พิบูลสงครามด้วยการสนับสนุนของกองทัพ อาจจะทำให้สถานะของจอมพลป.พิบูลสงคราม ดูจะมั่นคงในระดับหนึ่ง แต่ในทางปฏิบัติแล้ว อำนาจของจอมพลป.พิบูลสงครามทั้งในแง่ของอำนาจทางการเมืองและอำนาจต่อรองภายในกลุ่มคณะรัฐประหาร ก็ล้วนแล้วแต่มีอยู่อย่างจำกัดมาก ในส่วนของอำนาจทางการเมือง แม้ว่าคณะรัฐประหารจะสามารถยึดกุมอำนาจปกครองในประเทศไว้ได้ แต่พวกพ้องของนายปรีดี พนมยงค์ก็ยังคงเหลือรอดอยู่เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในบริเวณภาคอีสาน ซึ่งอดีตเสรีไทยบางส่วนยังคงใช้เป็นทีหลบซ่อนตัว ทำให้จอมพลป.ไม่สามารถวางใจกับสถานการณ์ในขณะนั้นได้มากนัก

นอกจากนี้ แม้ว่าจอมพลป.จะได้รับการแต่งตั้งจากคณะรัฐประหารให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี แต่เนื่องจากสมาชิกสภาส่วนใหญ่ในขณะนั้น ยังเป็นชุดเดิมซึ่งพรรคประชาธิปไตยยังคงเป็นเสียงส่วนใหญ่ ทำให้การทำงานต่างๆในสภาเป็นไปได้ด้วยความยากลำบาก การออกกฎหมายใดๆโดยรัฐบาลมักจะถูกขัดขวางจากฝ่ายค้านอยู่เสมอ จนแม้แต่หนังสือพิมพ์บางท่านก็ยังอด

⁹Russel H. Fifield, Americans in Southeast Asia : The Roots of Commitment (New York: Thomas Y. Crowell, 1973), p.131.

กระแนะกระแหงไม่ได้ว่า ผู้ที่ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีตัวจริง คงเป็นหัวหน้าฝ่ายค้านอย่างนายคอง อภัยวงศ์มากกว่า¹⁰

สำหรับความสัมพันธ์กับคณะรัฐประหาร จอมพลป.พิบูลสงครามเองก็อยู่ในฐานะที่เรียกได้ว่าไม่มีอำนาจแต่ประการใด เนื่องจากจอมพลป.ไม่ได้มีกองกำลังเป็นของตนเอง อีกทั้งยังไม่ได้เป็นสมาชิกของคณะรัฐประหารมาแต่แรก การที่จู่ๆจอมพลป.พิบูลสงครามได้รับมอบตำแหน่งผู้นำคณะรัฐประหารและผู้นำรัฐบาลนั้น เป็นเพราะในช่วงเวลาดังกล่าว กลุ่มต่างๆภายในคณะรัฐประหารยังไม่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมากพอที่จะยอมให้สมาชิกของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ขึ้นมาดำรงตำแหน่งผู้นำคณะรัฐประหารได้ จอมพลป.ซึ่งเป็นผู้ที่นายทหารส่วนใหญ่ยังคงให้ความเคารพยำเกรงอยู่ จึงถูกขอร้องให้เข้ามาเป็นคนกลางเพื่อประสานความสัมพันธ์ให้กับกลุ่มต่างๆในคณะ กล่าวโดยนัยนี้ ตำแหน่งผู้นำของจอมพลป.พิบูลสงครามจึงเป็นแต่เพียงตำแหน่งลอยที่คณะรัฐประหารนำมามอบให้ด้วยหวังจะอาศัยบารมีของท่านมาใช้สร้างเอกภาพภายในคณะรัฐประหารเท่านั้น ในสภาพเช่นนี้ จึงไม่ใช่เรื่องแปลก ที่อำนาจของจอมพลป.พิบูลสงคราม ในส่วนของการกำหนดนโยบายจริงๆจะมีอยู่อย่างจำกัดมาก โดยส่วนใหญ่แล้ว การตัดสินใจในนโยบายหลักๆของคณะรัฐประหาร ล้วนแต่เป็นไปโดยอิสระ ไม่เคยมีการปรึกษาหารือกับจอมพลป.แต่อย่างใด แม้แต่การตัดสินใจปลดนายคอง อภัยวงศ์ออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ก็ดูจะมาจากความคิดริเริ่มของสมาชิกกลุ่มคณะรัฐประหารมากกว่า¹¹ อาจกล่าวได้ว่า ในการกลับขึ้นมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 นั้น จอมพลป.พิบูลสงครามอยู่ในฐานะที่เป็นผู้นำแต่เพียงในนาม ไม่มีอำนาจที่จะประกันความมั่นคงในตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของตนแต่ประการใด

จากสภาพทางการเมืองภายในที่กล่าวมาข้างต้นนี้ ซึ่งให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่า สถานะของจอมพลป.พิบูลสงครามในช่วงปี 2491 นั้น อยู่ในภาวะที่ไม่มั่นคงเป็นอย่างยิ่ง ในด้านหนึ่ง สถานการณ์การต่อสู้ทางการเมืองระหว่างฝ่ายทหารกับฝ่ายอดีตรัฐบาลพลเรือนของนายปรีดี พนมยงค์ก็ยังมีได้ยุติลงอย่างสมบูรณ์ พวกพ้องของนายปรีดีที่เหลืออยู่ ยังคงพยายามหาทางยึดอำนาจคืนจากคณะรัฐประหารอยู่ตลอดเวลา ในขณะที่สถานะของจอมพลป.ในคณะรัฐประหารเอง ก็ยังไม่สู้มั่นคงนัก ในภาวะการณ์เช่นนี้ สิ่งที่จอมพลป.ต้องการอย่างเร่งด่วนก็คือการยอมรับจากประเทศ

¹⁰คึกฤทธิ์ ปราโมช, คึกฤทธิ์วิจารณ์ (พระนคร: คลังวิทยา, 2502), หน้า 244.

¹¹ในงานศึกษายุคแรกๆ บทบาทของจอมพลป.กับคณะรัฐประหารมักถูกมองรวมกันไปเป็นเนื้อเดียว มีเพียงงานในระยะหลังๆนี้เอง ที่บทบาทของ 2 กลุ่มนี้ถูกนำเสนอในลักษณะของการแย่งชิงอำนาจกัน ตัวอย่างเช่นงานของสุธาชัย ยิ้มประเสริฐและทักษ์ เฉลิมเตียรณ อ้างจาก นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, "ประวัติศาสตร์นิพนธ์ จอมพลป.พิบูลสงคราม: ข้อสังเกตเบื้องต้น." เอเชียปริทัศน์ ปีที่ 16 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน 2538), หน้า 64-65

ตะวันตก ซึ่งจะช่วยให้สถานะของตนเป็นที่ยอมรับในเวทีระหว่างประเทศ และปิดโอกาสไม่ให้เกิดพรรคพวกของนายปรีดี สามารถร้องขอความช่วยเหลือจากประเทศตะวันตกในการยึดอำนาจคืนจากคณะรัฐประหารได้ นอกจากนี้ ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและการทหารจากสหรัฐอเมริกา ก็เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นยิ่ง เพราะนอกจากความช่วยเหลือดังกล่าวจะช่วยเพิ่มศักยภาพของกองทัพในการกำจัดศัตรูทางการเมืองของฝ่ายรัฐบาลได้แล้ว เงินช่วยเหลือทางเหล่านั้นยังจะช่วยให้สถานะของจอมพลป. ในคณะรัฐประหารมีความมั่นคงมากขึ้น อย่างน้อยก็ในฐานะตัวแทนของคณะรัฐประหารในการรับความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกา

3.3. การใช้ “ภัยคุกคามคอมมิวนิสต์” กับสหรัฐอเมริกา

ภายใต้บริบทระหว่างประเทศที่กำลังอยู่ในช่วงสงครามเย็นขณะนั้น จอมพลป. พิบูลสงครามทราบว่า ทางเดียวที่จะทำให้ตนได้มาซึ่งความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกาก็คือ การแสดงท่าทีต่อต้าน “ภัยคุกคามคอมมิวนิสต์” เพื่อเรียกร้องความสนใจจากรัฐบาลสหรัฐอเมริกา¹² ด้วยเหตุนี้ นับตั้งแต่ที่จอมพลป. พิบูลสงครามขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีได้ไม่นาน จอมพลป. ก็เริ่มแสดงท่าทีหวาดกลัวภัยคอมมิวนิสต์จากประเทศใกล้เคียงออกมาให้เห็น ทั้งยังทำการประกาศจุดยืนผ่านสื่อของต่างประเทศอย่างหนักแน่นว่า พร้อมทั้งจะร่วมมือกับชาติตะวันตกในการต่อสู้กับการคุกคามจากภัยคอมมิวนิสต์อย่างเต็มที่¹³ คำยืนยันดังกล่าว ทำให้สหรัฐอเมริกาเริ่มจะเชื่อว่าคอมมิวนิสต์กำลังจะกลายเป็นภัยคุกคามอย่างรุนแรงในทวีปเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จริงๆ ทั้งยังเริ่มเล็งเห็นว่า ประเทศไทยน่าจะเป็นพันธมิตรสำคัญที่สหรัฐสามารถอาศัยเป็นฐานกำลังในการสกัดกั้นการขยายตัวของคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้¹⁴

¹² ในช่วงก่อนหน้านั้น จอมพลป. พิบูลสงครามเองเคยทดลองส่งพันโทชาติชาย ชุณหะวัณไปยังประเทศสหรัฐอเมริกา เพื่อขอความช่วยเหลือทางทหารจากสหรัฐอเมริกามาก่อน แต่ในครั้งนั้น คณะของพันโทชาติชาย ไม่ได้อ้างเรื่องของภัยคุกคามคอมมิวนิสต์ จึงทำให้สหรัฐอเมริกาไม่ค่อยให้ความสนใจนัก ผลจากการทดลองในครั้งนั้นเอง อาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้จอมพลป. พิบูลสงครามมีความเห็นว่า ภายใต้บริบทของสงครามเย็น การใช้โวหารในเรื่อง “คอมมิวนิสต์” คงเป็นทางเดียวที่จะสามารถเรียกร้องความสนใจจากสหรัฐอเมริกาได้ ดู Daniel Fineman, *A Special Relationship : the United States and Military Government in Thailand, 1947-1958*. p.70.

¹³ Ibid, p.72.

¹⁴ Chatritharom, "The Making of the Thai-US. Military Alliance and the SEATO Treaty of 1954 : A Study in Thai Decision Making." (Doctoral dissertation, Graduate School, Clacremont University, 1976), pp.199-206.

อย่างไรก็ตาม หากเราพิจารณาสถานการณ์ระหว่างประเทศในขณะนั้นอย่างละเอียด เรา จะพบว่า การแสดงท่าทีหวาดกลัวภัยคุกคามจากคอมมิวนิสต์ของรัฐบาลไทยที่เกิดขึ้นนี้ ดูจะเป็น ท่าทีที่ไม่ค่อยสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงเท่าใดนัก เนื่องจากในช่วงเวลาดังกล่าว พรรค คอมมิวนิสต์จีนเพิ่งได้รับชัยชนะในแผ่นดินใหญ่หลังจากการต่อสู้อันยาวนาน จึงเป็นไปไม่ได้ที่ทาง พรรคจะตัดสินใจเปิดศึกใหญ่เพื่อขยายอำนาจลงมาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในระยะ เวลาอันใกล้¹⁵ ส่วนขบวนการคอมมิวนิสต์ในประเทศใกล้เคียงไม่ว่าจะเป็น เวียดนาม พม่า หรือ มาเลเซีย ต่างก็กำลังต่อสู้กับจักรวรรดินิยมตะวันตกอยู่อย่างเข้มข้น ด้วยเหตุนี้จึงเป็นการเหลือ กำลังที่ขบวนการคอมมิวนิสต์เหล่านี้จะให้ความสนใจกับการปฏิวัติในประเทศอื่น ความสำคัญของ ประเทศไทยต่อพรรคคอมมิวนิสต์เหล่านี้ หากจะมีอยู่บ้างก็เพียงในฐานะที่เป็นฐานปฏิบัติการหรือ แหล่งประสานงานในการต่อสู้กับจักรวรรดินิยมในประเทศของพวกเขาเท่านั้น¹⁶

นอกจากการต่อต้านคอมมิวนิสต์อย่างเต็มตัว จะเป็นนโยบายที่ดูไม่ค่อยสอดคล้องกับ สภาพความเป็นจริงแล้ว หากเราหันมาพิจารณาในส่วนของมาตรการที่จอมพลป.พิบูลสงครามนำ มาใช้ในการต่อต้านคอมมิวนิสต์อย่างละเอียด เราก็จะยิ่งเห็นได้อย่างชัดเจนว่า แม้รัฐบาลของจอม พลป.พิบูลสงคราม จะพยายามกล่าวอ้างกับตะวันตกอยู่เสมอว่ามีนโยบายที่ต่อต้านคอมมิวนิสต์ มาตั้งแต่หลังการรัฐประหารใหม่ๆ แต่ในทางปฏิบัติ รัฐบาลไทยกลับไม่เคยดำเนินการใดๆที่สะท้อน ให้เห็นถึงความกระตือรือร้นในการต่อต้านคอมมิวนิสต์อย่างจริงจังแม้แต่น้อย ในบริเวณภาคใต้ พรรคคอมมิวนิสต์มลายายังคงอาศัยประเทศไทยเป็นพื้นที่ในการปฏิบัติการและลำเลียงอาวุธ ยุทโธปกรณ์ต่างๆอย่างต่อเนื่อง ส่วนในภาคอีสาน ขบวนการเวียดมินห์ก็ยังคงเข้ามาเคลื่อนไหว และทำการชักชวนเด็กหนุ่มเวียดนามในประเทศไทยให้ไปรบในเวียดนามอยู่เสมอ¹⁷ ขณะที่สำนัก ข่าวเวียดมินห์ในกรุงเทพฯก็ยังคงได้รับอนุญาตให้เปิดทำการและการขนส่งอาวุธต่างๆตามแนว

¹⁵หากจะกล่าวกันตามจริงแล้ว ประเทศไทยไม่เคยอยู่ในจุดที่จีนคอมมิวนิสต์ให้ความสำคัญแต่อย่างใด ความสนใจที่รัฐบาลจีนคอมมิวนิสต์มีต่อประเทศไทยนั้น เริ่มเกิดขึ้นหลังจากที่ไทยผูกพันตนเองเข้ากับสหรัฐ อเมริกาไปแล้ว จนทำให้จีนต้องพยายามหาทางป้องปรามด้วยการแสดงท่าทีคุกคามไทย แต่กระนั้นก็ดี ในทาง ปฏิบัติ รัฐบาลจีนก็ไม่เคยทำอะไรที่กระทบกระเทือนถึงผลประโยชน์ของไทยโดยตรง และในการประชุม Bandung ในปี 2497 จีนก็ได้แสดงท่าทีอย่างชัดเจนว่าความกลัวที่ไทยมีต่อจีนนั้น เป็นการเข้าใจผิด ดู Anuson Chinvano, Brief Encounter: Sino-Thai Rapprochement After Bandung 1955-1957 (International Studies Centre Institute of Foreign Affairs, 1990)

¹⁶Frank C. Darling, Thailand and the United States (Washington D.C.: Public Affairs Press, 1965), p. 85.

¹⁷Edwin F. Stanton, Brief Authority (New York: Happer and Brothers, 1956), p. 273-274.

ชายแดนก็ยังคงดำเนินต่อไป ดังที่เคยเป็นมาตั้งแต่ในสมัยของรัฐบาลนายปรีดี พนมยงค์¹⁸ จวบจนเมื่อสหรัฐอเมริกาเริ่มแสดงที่ท่าอย่างชัดเจนว่าจะให้ความช่วยเหลือทั้งทางด้านเศรษฐกิจและการทหารอย่างเต็มตัว รัฐบาลไทยจึงยอมสั่งปิดสำนักข่าวของเวียดนามห์ แต่ถึงกระนั้นก็ดี ในงานของกรมล ทงธรรมชาติ¹⁹ ก็ยังได้ชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่าจนกระทั่งถึงปี 2497 รัฐบาลไทยก็ยังมองว่าขบวนการเวียดนามห์เป็นขบวนการชาตินิยม ไม่ใช่คอมมิวนิสต์และไม่เคยรู้สึกว่ขบวนการเหล่านี้จะเป็นภัยคุกคามต่อประเทศไทยแต่อย่างใด อันที่จริงแล้ว รัฐบาลไทยพยายามหลีกเลี่ยงที่จะแสดงท่าทีเป็นศัตรูกับพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามห์ด้วยซ้ำ เนื่องจากเชื่อว่ามีความเป็นไปได้ที่พรรคการเมืองดังกล่าวอาจได้เป็นรัฐบาลที่ถูกต้องในอนาคต

ท่าทีกับพฤติกรรมที่ขัดแย้งกันเองของจอมพลป.เช่นนี้ สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ความหวาดกลัวที่มีต่อการขยายตัวของคอมมิวนิสต์ ไม่ได้เป็นสาเหตุที่ทำให้ผู้นำไทยตัดสินใจดำเนินนโยบายผูกพันเข้ากับสหรัฐอเมริกา ตรงกันข้าม การต่อต้านคอมมิวนิสต์ของจอมพลป.นั้น เป็นแต่เพียงโวหารทางการเมืองที่นำมาใช้ในการเรียกร้องความช่วยเหลือทั้งทางเศรษฐกิจและการทหารจากสหรัฐอเมริกา เพื่อเสริมสร้างสถานะทางการเมืองที่กำลังอยู่ในภาวะง่อนแง่นของตนเองเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ แม้จอมพลป.จะพยายามอย่างยิ่งที่จะแสดงบทบาทของผู้ต่อต้านคอมมิวนิสต์ในสายตาตะวันตก แต่จอมพลป.ก็ไม่เคยดำเนินการต่อต้านการเคลื่อนไหวของคอมมิวนิสต์ในประเทศใกล้เคียงอย่างจริงจัง กระทั่งในช่วงระหว่างปี 2490 - 2492 ซึ่งเป็นช่วงที่รัฐบาลไทยเริ่มป่าวประกาศท่าทีต่อต้านคอมมิวนิสต์อยู่บ้างแล้ว รัฐบาลก็ไม่เคยแสดงความเป็นปฏิปักษ์กับประเทศคอมมิวนิสต์อย่างโจ่งแจ้ง ในการประชุมระหว่างประเทศหลายๆครั้ง ตัวแทนของประเทศไทยยังคงยืนยันอยู่เสมอว่ารัฐบาลไทยพร้อมที่จะเป็นมิตรกับประเทศเพื่อนบ้านทุกประเทศ โดยไม่เกี่ยวในเรื่องของลัทธิหรืออุดมการณ์ทางการเมือง แม้ในช่วงหลังจากที่พรรคคอมมิวนิสต์จีนสามารถยึดอำนาจได้โดยสมบูรณ์ในปี พ.ศ. 2492 และกำลังมีข้อถกเถียงกันเกี่ยวกับการรับรองรัฐบาลใหม่นั้น นายพจน์ สารสิน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศของจอมพลป.พิบูลสงคราม ก็ยังกล่าวถึงหลักการเกี่ยวกับการรับรองรัฐบาลจีนคอมมิวนิสต์ไว้ว่า

¹⁸Donald E. Nuechterlein, *Thailand and the Struggle for Southeast Asia* (Ithaca, Cornell University Press, 1965), p. 104.

¹⁹Kramol Tongdhamchart, "American Policy in Southeast Asia 1945-1960 With Special Reference to Thailand, Burma and Indochina," (Doctoral dissertation, Graduate Faculty, University of Virginia ,1961), p.205.

“...ข้าพเจ้าขอเรียนอีกครั้งหนึ่งว่าในเรื่องของลัทธิต่างๆนั้น รัฐบาลนี้มีได้ คำหนึ่งถึง เช่น ในประเทศโซเวียตที่เป็นคอมมิวนิสต์จริงๆ ประเทศเราก็มี สัมพันธ์ไมตรี ประเทศเขาปกครองด้วยวิถีใดเป็นเรื่องของเขา จะเป็น คอมมิวนิสต์ประชาชนเขาชอบก็ไม่ใช่เรื่องของเรา...รัฐบาลมิได้คำนึงถึง อย่างรัฐบาลไหนถือลัทธิคอมมิวนิสต์จึงไม่รับรอง เดอแฟคโตจะเป็นรัฐ บาลหรือไม่ แต่ในการพิจารณานั้นเราก็ต้องมีหลักเกณฑ์จะบอกว่า ประเทศไทย รัฐบาลไหนเป็นรัฐบาลที่แท้จริงหรือไม่...”²⁰

พฤติกรรมเช่นนี้สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่า แม้ในด้านหนึ่งจอมพลป.พิบูลสงครามจะ พยายามใช้โวหารในเรื่องของการต่อต้านคอมมิวนิสต์เพื่อเรียกร้องความช่วยเหลือจากสหรัฐ อเมริกา แต่ในอีกด้านหนึ่ง รัฐบาลก็ยังหวังว่าจะสามารถร้องขอความช่วยเหลือต่างๆจากสหรัฐ อเมริกาได้ โดยไม่ต้องดำเนินนโยบายใดๆที่จะเป็นปฏิปักษ์กับประเทศคอมมิวนิสต์หรือขบวนการ ชาตินิยมในประเทศต่างๆ

อย่างไรก็ตาม ความพยายามที่จะดำเนินนโยบายต่างประเทศแบบจับปลาสองมือของ จอมพลป.พิบูลสงครามในลักษณะนี้ ไม่สามารถดำเนินต่อไปได้นานนัก เนื่องจากสหรัฐอเมริกาเอง ก็ดูจะเข้าใจถึงเจตนาที่พยายามจะฉวยโอกาสของรัฐบาลไทยเป็นอย่างดี ด้วยเหตุนี้ ทุกๆครั้งที่นัก การทูตของสหรัฐอเมริกามีโอกาสได้เข้าพบกับจอมพลป.พิบูลสงครามหรือบุคคลสำคัญในคณะรัฐ บาลคนใดก็ตาม สหรัฐอเมริกาก็จะพยายามเร่งรัดให้รัฐบาลไทยดำเนินการกับปัญหาคอมมิวนิสต์ อย่างจริงจังอยู่เสมอ และเมื่อไม่ได้ผล สหรัฐอเมริกาก็ตัดสินใจบีบให้ไทยต้องเลือกข้างอย่างเต็มตัว ด้วยการส่งนายฟิลลิป เจสซัป(Philip Jessup) เอกอัครราชทูตเฉพาะกิจ เดินทางมาประชุมร่วม กับบรรดาเจ้าหน้าที่การทูตของสหรัฐอเมริกาในภูมิภาคนี้เป็นเวลา 3 วัน เพื่อขอความร่วมมือจาก จอมพลป.ให้ทำการสนับสนุนนโยบายปิดล้อมคอมมิวนิสต์ ตลอดจนขอให้มีการรับรองรัฐบาลเบา ได้ของเวียดนาม ขณะเดียวกัน นายเอ็ดวิน แสตนตัน เอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาประจำประเทศ ไทยก็ได้เข้าพบกับนายพจน์ สารสิน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศของ เพื่อแสดงจุดยืนของ ประธานาธิบดี ทรูแมน (Harry Truman) ให้รัฐบาลไทยได้ทราบว่า ทางรัฐบาลสหรัฐอเมริกาจะให้ความช่วยเหลือกับประเทศใดๆ ก็ต่อเมื่อประเทศนั้น ได้ “แสดงวิเทโศบายแจ่มชัดแล้ว” เท่านั้น²¹

ภายใต้แรงกดดันเช่นนี้ จอมพลป.พิบูลสงครามจึงตัดสินใจดำเนินนโยบายผูกพันตนเอง เข้ากับสหรัฐอเมริกาเต็มตัว เริ่มด้วยการประกาศรับรองรัฐบาลเบาได้ของเวียดนามตามคำขอของ

²⁰รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่8/2492 (วิสามัญ) วันที่ 1 ธันวาคม 2492

²¹ประชาธิปไตย (23 กุมภาพันธ์ 2493)

สหรัฐอเมริกา ทั้งที่ถูกคัดค้านอย่างรุนแรงจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศ เนื่องจากเป็นที่ทราบกันดีว่ารัฐบาลเขาได้เป็นรัฐบาลที่ไม่ได้รับความยอมรับจากชาวเวียดนามส่วนใหญ่²² แต่การตัดสินใจที่ดูจะไม่สมเหตุสมผลดังกล่าวกลับได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่จากคณะรัฐประหารซึ่งหวังว่าการดำเนินนโยบายที่เอาใจสหรัฐอเมริกาเช่นนี้ จะนำมาซึ่งความช่วยเหลือต่างๆตามที่สหรัฐอเมริกาให้เคยรับปากไว้

ที่สุด ในปี 2493 เมื่อสงครามในคาบสมุทรเกาหลีปะทุขึ้น ประเทศไทยก็ตัดสินใจดำเนินนโยบายสนับสนุนสหรัฐอเมริกาอย่างเต็มตัว ด้วยการเสนอให้มีการส่งกำลังทหารไปช่วยทำสงครามในเกาหลี 4,000 นาย ทั้งยังจัดส่งข่าวสารไปช่วยอีก 40,000 เมตริกตัน เช่นเดียวกัน การตัดสินใจดังกล่าวถูกคัดค้านจากสมาชิกสภา เนื่องจากเห็นว่าอาจนำมาซึ่งปัญหาต่างๆมากมายไม่ว่าจะเป็นปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาการเมืองภายในหรือปัญหาการเมืองระหว่างประเทศ²³ อย่างไรก็ตาม จอมพลป.ยังคงยืนยันกรานที่จะใช้นโยบายเดิม ซึ่งสร้างความพอใจให้กับสหรัฐอเมริกาเป็นอย่างยิ่ง ด้วยเหตุนี้เอง สหรัฐอเมริกาจึงสนองตอบต่อน้ำใจรัฐบาลไทยหยิบยื่นให้ด้วยการปฏิบัติตามข้อตกลงที่ได้มีการเจรจาไว้ก่อนหน้านั้น นั่นคือการลงนามในข้อตกลงให้ความช่วยเหลือ 3 ฉบับ ฉบับแรกเป็น ความตกลงทางการศึกษาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมและให้มีการแลกเปลี่ยนนักศึกษา ครู อาจารย์ นักวิจัยเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจอันดีในด้านขบบประเพณีและวัฒนธรรม ฉบับที่สองคือ ความตกลงร่วมมือทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยี อันนำไปสู่การตั้งคณะกรรมการพิเศษเกี่ยวกับเศรษฐกิจและวิชาการ หรือ STEM พร้อมทั้งเสนอเงินช่วยเหลือต่อไทยเป็นจำนวน 8,000,000 เหรียญ และธนาคารโลกก็จะให้เงินกู้ต่อไทยอีกเป็นเงิน 25,400,000 เหรียญเพื่อใช้ในการสร้างทางรถไฟ ปรับปรุงท่าเรือ การชลประทาน และอื่นๆ ส่วนฉบับสุดท้ายเป็นความตกลงช่วยเหลือทางทหาร เพื่อจัดหาอาวุธยุทโธปกรณ์ให้กับประเทศไทย พร้อมด้วยผู้เชี่ยวชาญทางเทคนิคเพื่อช่วยฝึกงานในกองทัพไทยอีกเป็นจำนวนมาก²⁴

²²กนต์ธีร์ ศุภมงคล, การวิเทศนโยบายของไทย (กรุงเทพมหานคร : คณะอนุกรรมการเอกสารและหนังสือที่ระลึก ในคณะกรรมการกึ่งศตวรรษธรรมศาสตร์, 2527), หน้า 452.

²³วิวัฒน์ คติธรรมนิตย, กบฏสันติภาพ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คบไฟ, 2539), หน้า 69.

²⁴วิวัฒน์ มุ่งการดี, "ไทยและสหรัฐอเมริกาหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 (ค.ศ. 1945 - 1950)," ใน รวมบทความเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกา พ.ศ. 2376-2493. (กรุงเทพมหานคร: แพร่พิทยา, 2514), หน้า 325-326.

3.4. การสร้างภาพลักษณ์ของ "คอมมิวนิสต์" ในฐานะของภัยคุกคามจากภายนอก

แม้ว่าทศวรรษที่ 2490 จะไม่ใช่ครั้งแรก ที่ภาพของ "คอมมิวนิสต์" ถูกฝ่ายปกครองนำมาผลิตซ้ำและอ้างถึงเพื่อประโยชน์ของตน แต่การที่จอมพลป.พิบูลสงคราม นำเอาคำว่า "คอมมิวนิสต์" มาปรับใช้ในบริบทของสงครามเย็น ทำให้คำว่า "คอมมิวนิสต์" ในช่วงนี้ เริ่มถูกนำมาใช้ในความหมายที่เปลี่ยนแปลงไปจากความหมายที่ใช้กันอยู่ในช่วงของการเปลี่ยนแปลงการปกครองอยู่ไม่น้อย ที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดก็คือ แม้ "คอมมิวนิสต์" จะยังคงถูกฝ่ายรัฐบาลนำมาใช้ในความหมายของ "ศัตรูแห่งชาติ" เช่นเดียวกับในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราช แต่ภาพลักษณ์ของ "คอมมิวนิสต์" ที่ใช้กันในยุคของจอมพลป.พิบูลสงครามนั้น จะหมายถึงสิ่งที่ป็นศัตรูต่อ "ประเทศชาติ" มากกว่าจะเป็นความเป็นปฏิปักษ์ต่อ "สถาบันพระมหากษัตริย์" อย่างที่ใช้กันอยู่ในสมัยเปลี่ยนแปลงการปกครอง โดยนัยนี้ การต่อต้าน "คอมมิวนิสต์" ในชุดของจอมพลป.พิบูลสงคราม ก็คือ การต่อต้าน "คอมมิวนิสต์" ในฐานะที่เป็นภัยคุกคามจากต่างประเทศ แทนที่จะเป็นการมองปัญหา "คอมมิวนิสต์" ภายใต้กรอบของรัฐสมบูรณาญาสิทธิราชแบบที่ใช้กันอยู่เดิมนั่นเอง

ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้ เป็นผลมาจากการที่ภาพ "คอมมิวนิสต์" ในแบบของจอมพลป.พิบูลสงครามนั้น เป็นภาพที่ถูกสร้างขึ้นภายใต้บริบทของสงครามเย็น เพื่อใช้ในการร้องขอความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกา ด้วยเหตุนี้ "คอมมิวนิสต์" ของจอมพลป.พิบูลสงคราม จึงไม่ใช่เรื่องของกลุ่มคนที่ต้องการล้มล้างสถาบันพระมหากษัตริย์เหมือนในยุคสมบูรณาญาสิทธิราช หากหมายถึงประเทศคอมมิวนิสต์อย่างจีนหรือสหภาพโซเวียตที่จ้องจะคุกคามเอกราชของประเทศไทย เป็นสำคัญ

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการอ้างถึงภาพของ "คอมมิวนิสต์" ในความหมายของ ภัยคุกคามจากภายนอก ที่จอมพลป.พิบูลสงครามสร้างขึ้นในช่วงนี้ อาจจะเป็นสิ่งที่ "ฟังขึ้น" และ "ขายได้" กับสหรัฐอเมริกา จนทำให้สหรัฐอเมริกายอมอนุมัติเงินช่วยเหลือในด้านต่างๆเป็นจำนวนมหาศาล แต่สำหรับภายในประเทศไทยแล้ว การใช้ "คอมมิวนิสต์" ในความหมายของ ภัยคุกคามจากภายนอก ยังคงเป็นเหตุผลชุดใหม่ที่ไม่ทรงพลังพอจะชักจูงให้คนส่วนใหญ่ทั้งในและนอกคณะรัฐบาล เห็นด้วยกับรัฐบาลในการดำเนินนโยบายผูกพันกับสหรัฐอเมริกา และละทิ้งนโยบายเป็นกลางซึ่งไทยได้ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมาตลอดตั้งแต่ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สองได้ กระแสต่อต้านนโยบายดังกล่าวปรากฏให้เห็นอยู่ทั่วไป ดังจะเห็นได้ว่าแม้กระทั่งนายพจน์ สารสิน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศของจอมพลป.เอง ก็ยังแสดงท่าทีที่ไม่เห็น

ด้วยกับการดำเนินนโยบายผูกพันกับสหรัฐอเมริกาของจอมพลป.พิบูลสงครามมาตั้งแต่ในช่วงที่รัฐบาลจะเสนอให้มีการรับรองรัฐบาลเบาได้แล้ว²⁵

การต่อต้านจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกของคณะรัฐบาลเหล่านี้ สะท้อนให้เห็นว่า การมองภาพของ "คอมมิวนิสต์" ในฐานะที่เป็น ภัยคุกคามจากประเทศคอมมิวนิสต์ ยังเป็นคำอธิบายใหม่ที่ใช้ไม่ได้ผลสำหรับประชาชนส่วนใหญ่เท่าใดนัก แน่นนอนว่าโดยตัวของมันเองแล้ว นโยบายการต่อต้านการขยายตัวของคอมมิวนิสต์ในฐานะที่เป็น "ลัทธิ" อาจมีใช้ประเด็นที่ถูกคัดค้านมากนัก แต่เนื่องจากในทัศนะของประชาชนโดยทั่วไป เรื่องของลัทธิอุดมการณ์กับเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ยังคงเป็นเรื่องที่มีได้มีความเกี่ยวข้องกันโดยตรง ทำให้การผูกพันตนเองเข้ากับสหรัฐอเมริกา โดยอ้างว่าเป็นไปเพื่อต่อต้านคอมมิวนิสต์ของจอมพลป.พิบูลสงคราม กลายเป็นสิ่งที่ขาดความสมเหตุสมผลในทัศนะของคนส่วนใหญ่ซึ่งยังคงมองเห็นแต่ผลร้ายว่า การดำเนินนโยบายต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ด้วยการผูกพันกับสหรัฐอเมริกา เท่ากับเป็นการประกาศสงครามกับขบวนการชาตินิยมที่อยู่รอบๆบ้านทั้งหมดรวมถึงจีนซึ่งเป็นมหาอำนาจที่ให้ความสนับสนุนขบวนการชาตินิยมเหล่านี้ด้วย²⁶

แม้ว่าในระยะแรกๆ จอมพลป.พิบูลสงครามอาจไม่ให้ความสำคัญกับเสียงคัดค้านเหล่านี้มากนัก เนื่องจากกลุ่มบุคคลที่มีอำนาจในการกำหนดชะตากรรมของจอมพลป.ไม่ใช่สมาชิกสภาหรือประชาชน หากเป็นคณะรัฐประหารและรัฐบาลสหรัฐอเมริกา แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการดำเนินนโยบายผูกพันกับสหรัฐอเมริกาเป็นการกระทำที่มีต้นทุนค่อนข้างสูง เช่น ต้องมีการส่งข่าวสารและกำลังทหารไปช่วยในการทำสงครามที่ประเทศเกาหลี ต้องมีการตัดความสัมพันธ์ทางการค้ากับประเทศที่เป็นคอมมิวนิสต์ รวมถึงต้องมีการดำเนินนโยบายที่สอดคล้องกับสหรัฐอเมริกา อยู่ตลอดเวลาโดยไม่คำนึงถึงผลเสียที่ตามมา ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ที่คุ้นเคยกับการดำเนินนโยบายต่างประเทศแบบเป็นกลางมาตลอดตั้งแต่ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ไม่อาจยอมรับนโยบายใหม่ of จอมพลป.พิบูลสงครามได้ เสียงคัดค้านการดำเนินนโยบายต่างประเทศในลักษณะดังกล่าวเริ่มปรากฏให้เห็นได้ทั่วไป ดังในหนังสือพิมพ์เดลิเมล์ ฉบับวันที่ 5 กรกฎาคม พ.ศ. 2493 ที่ได้แสดงการคัดค้านการส่งทหารไปรบเกาหลีว่า

²⁵กนต์ธีร์ ศุภมงคล, การวิเทโศบายของไทยการวิเทโศบายของไทย (กรุงเทพมหานคร : คณะอนุกรรมการเอกสารและหนังสือที่ระลึก ในคณะกรรมการกึ่งศตวรรษธรรมศาสตร์, 2527), หน้า 453.

²⁶กนต์ธีร์ ศุภมงคล, การวิเทโศบายของไทย, หน้า 453.

"...ในการไปช่วยเหลือเกาหลีใต้ครั้งนี้ มิใช่เป็นการไปด้วยความสมัครใจเหมือนอาสาในศึกในครั้งก่อน(สงครามโลกครั้งที่หนึ่ง-ผู้ทำวิทยานิพนธ์) ครั้งนี้ทหารไทยต้องถูกเกณฑ์ไปตายแทนคนบางจำพวกที่โหดร้ายและไม่เป็นธรรม และเป็นการยุ่งเกี่ยวกับกิจการภายในของประเทศอื่น หากเป็นการสมควรไม่ ทางที่ถูกต้องไทยจะต้องไม่นำตนไปพัวพันกับการศึกเกาหลี ซึ่งเป็นเหตุการณ์ภายในของประเทศเขา ไทยควรจะจัดการกับปัญหาภายในให้เรียบร้อยเสียก่อนดีกว่า เวลานี้บ้านเมืองตกอยู่ในความเดือดร้อนทุกหย่อมหญ้าประชาชนชาวไทยควรใช้เวลาของตนต่อสู้กับความเดือดร้อนเหล่านี้ให้ผ่านพ้นไป แทนที่จะไปช่วยเหลือเขาถูกรานประเทศอื่น ..."²⁷

เพื่อจะลบล้างความเห็นที่แตกต่างและสร้างความชอบธรรมให้กับนโยบายการผูกพันกับสหรัฐอเมริกา รัฐบาลจำเป็นต้องปลุกกระดมให้ประชาชนเห็นว่า การดำเนินนโยบายผูกพันกับสหรัฐอเมริกาเป็นเรื่องที่จำเป็นต่อความอยู่รอดของประเทศ ในช่วงนี้เองที่รัฐบาลดำเนินการสร้างภาพของ "คอมมิวนิสต์" ในความหมายของ *ภัยคุกคามจากต่างชาติ* ให้กับประชาชนอย่างจริงจัง เริ่มตั้งแต่ในเดือนกรกฎาคม 2493 ทางกรมโฆษณา ก็ได้ทำการรณรงค์การต่อต้านคอมมิวนิสต์ผ่านทางวิทยุเป็นครั้งแรก เพื่อชักจูงให้ประชาชนเห็นถึงความเลวร้ายและความไม่เหมาะสมของลัทธิคอมมิวนิสต์กับสังคมไทย นอกจากนี้ยังพยายามกระตุ้นให้ประชาชนมีความรู้สึกรักและหวงแหนในระบอบประชาธิปไตย ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ด้วยการหยิบยกเอาระบอบคอมมิวนิสต์กับระบอบประชาธิปไตยมาเปรียบเทียบกัน และชี้ให้เห็นว่าการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองที่ชอบด้วยหลักทฤษฎีและหลักปฏิบัติ ทั้งยังมีความนุ่มนวลเข้ากับหลักการทางพุทธศาสนาได้ดี ตรงกันข้ามกับลัทธิคอมมิวนิสต์ ซึ่งนอกจากจะเป็นลัทธิที่ขัดต่อหลักการของประชาธิปไตยแล้ว ยังเป็นลัทธิที่มุ่งทำลายสิทธิเสรีภาพ ทรัพย์สินเอกชน และสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ซึ่งเป็นวัฒนธรรมการปกครองของไทยมาแต่เดิม²⁸ ต่อมาในเดือนสิงหาคม กรมโฆษณายังออกข่าวโฆษณาว่า ประเทศต่างๆทั่วโลกต่างก็พยายามต่อต้านคอมมิวนิสต์ ทั้งนี้โดยยกตัวอย่างประเทศฟิลิปปินส์ และนำคำ ปราศรัยของนาย ไมรอน โกวิน เอกอัครทูตสหรัฐ

²⁷ เดลิเมต์ 5 (กรกฎาคม 2493) อ้างจาก สุทธาชัย ยัมประเสริฐ, "การเคลื่อนไหวทางการเมืองที่ต่อต้านรัฐบาลในสมัยจอมพลป.พิบูลสงคราม(2491-2500)," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532), หน้า 227.

²⁸ สลธ. แผนก บร. 19/105 กรมโฆษณาการ ไทยกับคอมมิวนิสต์ บรรยายทางวิทยุ วันที่ 30 กรกฎาคม 2493

อเมริกาประจำกรุงมินิลา ที่พูดชักชวนให้ประเทศเสรีนิยมร่วมกันต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ เพื่อรักษาประชาธิปไตย²⁹ แม้แต่จอมพลป.เองก็ยังได้เข้ามามีส่วนร่วมโดยตรงในการสร้างความเลวร้ายของภัยคอมมิวนิสต์ ด้วยการเขียนบทความเรื่อง "ช่วยกันต่อสู้จีนคอมมิวนิสต์" เพื่อประณามลัทธิคอมมิวนิสต์จีนว่าเป็นจักรวรรดินิยมด้วย³⁰

เท่าที่ผ่านมา นักวิชาการหลายท่านอาจมองว่าการรณรงค์ต่อต้านคอมมิวนิสต์ในช่วงนี้ น่าจะเกิดขึ้นเนื่องจากจอมพลป.กลัวการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์จริงๆ แต่สิ่งที่สามารถจะได้แย่งสมมติฐานในข้อนี้ได้เป็นอย่างดีที่สุดก็คือ แม้รัฐบาลของจอมพลป.พิบูลสงครามจะให้ความสำคัญกับการรณรงค์ต่อต้านคอมมิวนิสต์ค่อนข้างมาก ทั้งยังมีการเลือกใช้สื่อต่างๆ ที่คิดว่าเข้าถึงประชาชนได้ง่ายอย่างลิเก ละครวิทยุ³¹ หรือภาพยนตร์ แต่ในการรณรงค์นั้น รัฐบาลกลับไม่ให้ความสนใจในการที่จะให้ความกระจ่างกับประชาชนว่า ลัทธิคอมมิวนิสต์ที่รัฐบาลพยายามต่อต้านนั้นคืออะไร และจะเป็นภัยคุกคามต่อประเทศชาติได้อย่างไร ดังที่ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมชได้กล่าววิพากษ์วิจารณ์การปราบปรามคอมมิวนิสต์ในแบบของจอมพลป.พิบูลสงครามไว้ว่า

“...ในบัดนี้ เมืองไทยเราได้ทำอะไรให้ฝรั่งได้ตื่นอีกแล้ว คือ วิธีการต่อต้านคอมมิวนิสต์ด้วยการเลิกใช้สีแดง คือเลิกใช้ตราครุฑแดง เลิกใช้กระเบื้องมุงหลังคาสีแดง ฯลฯ...เมื่อฝรั่งได้ทราบข่าวนี้เขาก็ตื่นตื่นกันใหญ่ มองดูอะไรรอบๆ ตัวในบ้านของเขาก็เห็นเป็นสีแดงไปหมด ชักรำคาญลูกตา เป็นต้นว่า รถประจำทาง ตู้ไปรษณีย์ เครื่องแบบทหาร หรือแม้แต่เสื้อพระราชอาคันตุกะชั้นพระคาร์ดินัลก็สีแดง...”

ตามธรรมดา ถ้าปรากฏว่าฝรั่งมองดูเมืองไทยไปในทางแปลกๆ ผู้เขียนมักจะเป็นเจ็บเป็นแค้นแทน ต้องเขียนแก้บ่อยๆ แต่คราวนี้ ออกจะหมดปัญญาแก้ เพราะเห็นจะจริงทีเดียว...”³²

²⁹ ธงชัย พึ่งกันไทย, “ลัทธิคอมมิวนิสต์และนโยบายต่อต้านของรัฐบาลไทย พ.ศ. 2468-2500,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521), หน้า 386.

³⁰ ธรรมาธิปไตย (29 ธันวาคม 2495)

³¹ สยามรัฐ (1 ตุลาคม 2495), หน้า 1 อ้างจาก ประจักษ์ศิลปาคม, หลวงวิจิตรวาทการกับบทละครประวัติศาสตร์ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2528), หน้า 123-124.

³² สยามรัฐ (17 มีนาคม 2498)

แม้ว่าการรณรงค์เพื่อต่อต้านคอมมิวนิสต์ตามแนวทางนี้ อาจถูกมองว่าเป็นความผิดพลาด เนื่องจากไม่ช่วยให้ประชาชนเกิดความเข้าใจที่ถูกต้องกับลัทธิคอมมิวนิสต์³³ ทั้งยังทำให้รัฐบาลไม่สนใจที่จะแก้ไขปัญหาที่เป็นรากเหง้าของการแพร่กระจายของลัทธิคอมมิวนิสต์ นั่นคือ ความยากจนของประชาชน แต่หากเรามองในอีกด้านหนึ่ง การเลือกวิธีการรณรงค์ต่อต้านคอมมิวนิสต์ในลักษณะเช่นนี้ น่าจะเป็นเครื่องยืนยันได้เป็นอย่างดีว่า วัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการรณรงค์ในช่วงนั้น คงมิได้อยู่ที่การสกัดกั้นการแพร่กระจายของแนวคิดคอมมิวนิสต์ในสังคมไทย แท้จริงแล้ว สิ่งที่รัฐบาลต้องการจากการรณรงค์ต่อต้านคอมมิวนิสต์ก็คือ การทำให้ประชาชนรู้สึกว่ประเทศไทยกำลังถูกรุกรานจาก "คอมมิวนิสต์จีนหรือโซเวียต" เพื่ออาศัยเป็นข้ออ้างให้ประชาชนยอมรับว่าการดำเนินนโยบายผูกพันตนเองเข้ากับสหรัฐอเมริกาของจอมพลป. เป็นสิ่งที่ถูกต้องแน่นอน ลัทธิคอมมิวนิสต์โดยตัวของมันเองอาจเป็นสิ่งไม่พึงปรารถนาสำหรับรัฐบาล แต่ดูเหมือนว่าในช่วงสมัยของจอมพลป. นั้น ความเข้าใจที่รัฐบาลมีต่อขบวนการคอมมิวนิสต์ในประเทศยังคงอยู่ในระดับที่จำกัดมาก ความกลัวคอมมิวนิสต์ในฐานะของขบวนการก่อการร้ายหรือในฐานะของลัทธิการเมืองโดยตัวของมันเองยังไม่ได้ปรากฏให้เห็นเด่นชัดนัก เป้าหมายหลักของการต่อต้านคอมมิวนิสต์ในช่วงนั้น จึงดูจะยังจำกัดอยู่ที่การสร้างภาพของภัยคุกคามหรือ "ศัตรู" จาก "ต่างชาติ" อย่าง "คอมมิวนิสต์" ขึ้น เพื่อระดมความสนับสนุนจากประชาชนเท่านั้น

3.5. การใช้ภาพ "คอมมิวนิสต์" ในบริบทของการเมืองภายในประเทศ

จากที่กล่าวมาข้างต้น เราจะเห็นได้ว่า การใช้ข้ออ้างในเรื่องของการต่อสู้กับภัยคุกคาม "คอมมิวนิสต์" เพื่อเรียกร้องความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกานั้น ทำให้จอมพลป. จำเป็นต้องมีการรณรงค์เพื่อสร้างภาพลักษณ์ของ "คอมมิวนิสต์" ให้กลายเป็นภาพของภัยคุกคามจากต่างชาติสำหรับประชาชนภายในประเทศด้วย เพื่อให้ประชาชนส่วนใหญ่ให้การสนับสนุนกับนโยบายต่างประเทศในลักษณะของการผูกพันกับสหรัฐอเมริกาอย่างเต็มตัวของรัฐบาล

อย่างไรก็ตาม ในระยะต่อมา หลังจากที่รัฐบาลได้เริ่มมีการรณรงค์เพื่อสร้างความหมายใหม่ให้กับ "คอมมิวนิสต์" ไปในระดับหนึ่งแล้ว สิ่ง que เริ่มปรากฏให้เห็นก็คือ ภาพลักษณ์ของ "คอมมิวนิสต์" มิได้เป็นเพียงสิ่งที่ถูกนำมาใช้ในการสนับสนุนการดำเนินนโยบายต่างประเทศเท่านั้น หากแต่ภาพลักษณ์ของความเป็น *ต่างชาติ* ของ "คอมมิวนิสต์" ยังถูกนำมาใช้เพื่อสร้างความ

³³ ในหนังสือเรื่อง Edwin F. Stanton, *Brief Authority*. (New York : Happer and Brothers, 1956), p.240. Stanton ได้บันทึกเอาไว้ว่า "...The people said, Never mind about communists. Who are they anyhow? Just more Chinese..."

ขอบธรรมให้กับรัฐบาลในการปราบปรามบุคคลที่ไม่พึงประสงค์ของรัฐบาลอีกหลายกลุ่มด้วยกัน ได้แก่

3.5.1. การใช้ "คอมมิวนิสต์" กับคนจีนในประเทศไทย

เป็นที่ทราบกันดีว่า นับตั้งแต่จอมพลป.พิบูลสงครามขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเป็นครั้งแรกในปี 2481 นั้น นโยบายหลักประการหนึ่งซึ่งจอมพลป.ให้ความสำคัญเป็นพิเศษคือ การต่อต้านชาวจีน ไม่ว่าจะสาเหตุในการต่อต้านชาวจีนของจอมพลป.พิบูลสงครามจะเป็นเพราะไม่ต้องการให้ระบบเศรษฐกิจของไทยต้องตกอยู่ในมือชนต่างชาติ หรือจะเป็นเพราะจอมพลป.ต้องการ "ศัตรูภายใน" เพื่อกระตุ้นเร้าความรู้สึกชาตินิยมในหมู่ชาวไทยส่วนใหญ่ก็ตาม แต่ นโยบายดังกล่าวก็เป็นนโยบายที่จอมพลป.พิบูลสงครามได้ยึดถือปฏิบัติมาตลอดยุคสมัยของท่าน กระทั่งเมื่อจอมพลป.ได้กลับขึ้นมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีกครั้งในปี 2491 นโยบายการต่อต้านชาวจีนก็ยังถูกนำมาปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง เริ่มจากการสั่งจับกุมชาวจีนที่ตั้งองค์การหรือสมาคมลับขึ้นเพื่อทำการเก็บภาษีเถื่อนจากพ่อค้า ซึ่งจอมพลป.มองว่าเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้พ่อค้าทั้งชาวจีนและชาวไทย ต้องกดราคารับซื้อสินค้าอย่างเช่น ยางพารา หรือสินค้าเกษตรอื่นๆ และต้องขายสินค้าดังกล่าวในราคาที่แพงขึ้น เนื่องจากพ่อค้าต้องแบ่งกำไรบางส่วนไปให้พวกนอกกฎหมาย ด้วยเหตุนี้ นับตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2491 จอมพลป.จึงเริ่มทำการกวาดล้างสมาคมลับต่างๆ อย่างเด็ดขาด ส่งผลให้มีชาวจีนถูกจับกุมเป็นจำนวนมาก และหากทางการพบว่าชาวจีนคนใดเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการจัดตั้งสมาคมเก็บภาษีเถื่อน ก็จะมีคำสั่งให้เนรเทศออกจากประเทศไทยทันที ในฐานะของบุคคลไม่พึงปรารถนาของประเทศไทย

นอกจากการปราบปรามสมาคมลับต่างๆ แล้ว นโยบายควบคุมชาวจีนอีกรูปแบบหนึ่งซึ่งจอมพลป.พิบูลสงครามให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งก็คือ การปราบปรามโรงเรียนจีนที่มักจะทำการค้าฝิ่นกฎหมาย ด้วยการไม่ให้ความสำคัญกับการสอนภาษาไทย และตั้งตนเป็นสถานอบรมลัทธิการเมืองแบบชาตินิยมของพวกก๊กมินตั๋ง ในทัศนะของจอมพลป.พิบูลสงคราม พฤติกรรมดังกล่าวของโรงเรียนจีน นอกจากจะไม่ช่วยให้ชาวจีนรุ่นใหม่เกิดการผสมกลมกลืนเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทยได้แล้ว การมุ่งอบรมลัทธิการเมืองในโรงเรียนจีน ยังเป็นเหมือนการใช้ประเทศไทยเป็นฐานปฏิบัติการในการต่อสู้ทางการเมืองในต่างประเทศ ซึ่งส่งผลให้ประเทศไทยต้องได้รับผล

กระทบจากความขัดแย้งทางอุดมการณ์ในจีนไปด้วย³⁴ ดังนั้น รัฐบาลจึงตัดสินใจทำการปราบปรามอย่างเด็ดขาด ซึ่งผลก็คือ หลังจากที่รัฐบาลประกาศใช้นโยบายเข้มงวดกับโรงเรียนจีนไปได้เพียง 1 เดือน รัฐบาลก็ได้ทำการสั่งปิดโรงเรียนจีนในประเทศไทยไปถึง 342 โรงเรียน³⁵

แน่นอนว่า การดำเนินนโยบายปราบปรามชาวจีนเหล่านี้ สร้างความไม่พอใจให้กับรัฐบาลจีนคณะชาติเป็นอย่างมาก มีการกล่าวประณามทั้งจากรัฐบาลและหนังสือพิมพ์ของจีนว่าการดำเนินนโยบายดังกล่าวของไทยนั้น เป็นการกระทำที่รุนแรง เลือปฏิบัติโดยลำเอียง รวมทั้งยังเป็นการกระทำที่ไม่สอดคล้องกับหลักการของกฎหมายด้วย³⁶ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากในขณะนั้น รัฐบาลจีนคณะชาติกำลังทำสงครามกับพรรคคอมมิวนิสต์อย่างหนัก ทั้งยังตกเป็นฝ่ายเสียเปรียบ ทำให้อำนาจต่อรองของรัฐบาลจีนในเวทีการเมืองระหว่างประเทศลดลงไปมาก ข้อเรียกร้องต่างๆของรัฐบาลจีนจึงถูกรัฐบาลไทยเพิกเฉยไปโดยง่าย

ต่อมาในปี 2492 เมื่อพรรคคอมมิวนิสต์สามารถยึดอำนาจในจีนได้สำเร็จ ประเทศจีนเริ่มมีเอกภาพมากขึ้น หลายๆประเทศเริ่มให้การรับรองรัฐบาลใหม่ที่ปักกิ่ง แต่ประเทศไทยก็ยังคงดำเนินนโยบายเป็นปฏิปักษ์กับจีนคอมมิวนิสต์ตามนโยบายของสหรัฐอเมริกาต่อไป นอกจากนี้ ในส่วนของนโยบายกับคนจีนภายในประเทศ รัฐบาลไทยดูจะยิ่งทำการต่อต้านชาวจีนหนักมือขึ้น เนื่องจากในครั้งนี้ รัฐบาลไทยได้เหตุผลใหม่ว่า การปราบปรามคนจีนของรัฐบาลนั้น มิได้เป็นอคติต่อเชื้อชาติ หากแต่เป็นการดำเนินนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ตามนโยบายที่รัฐบาลได้ประกาศไว้กับสหรัฐอเมริกาในช่วงก่อนหน้านั้น

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการดำเนินนโยบายปราบปรามคนจีนภายใต้กรอบการปราบปรามคอมมิวนิสต์ของรัฐบาล จะทำให้สหรัฐอเมริการู้สึกพอใจในความกระตือรือร้นของรัฐบาลไทยอยู่บ้าง แต่โดยส่วนลึกแล้ว สหรัฐอเมริกาเองก็ยิ่งรู้สึกกระอักกระอ่วนกับนโยบายดังกล่าว เนื่องจากมาตรการต่างๆที่ใช้กันอยู่ในขณะนั้น ดูจะมุ่งไปที่คนจีนโดยรวม ไม่ใช่เฉพาะแต่กับพวกคอมมิวนิสต์ นอกจากนี้ การมุ่งจัดการแต่เฉพาะคนจีนของจอมพลป.นั้น ผิดไปจากวัตถุประสงค์ของสหรัฐอเมริกา ที่ต้องการให้รัฐบาลไทยดำเนินการปราบปรามขบวนการคอมมิวนิสต์ในประเทศ

³⁴ ตัวอย่างเช่น การแก่งแย่งกันระหว่างจีนฝ่ายคณะชาติและฝ่ายคอมมิวนิสต์ที่ต้องการจะเข้าไปควบคุมการค้าจีน ซึ่งรัฐบาล ต้องใช้เวลาในการเจรจากแก้ไขเป็นเวลานาน กว่าที่ความขัดแย้งดังกล่าวจะยุติลงได้ นอกจากนี้ ทั้ง 2 ฝ่ายยังพยายามที่จะอาศัยโรงเรียนจีนในเมืองไทยเป็นฐานในการระดมชาวจีนในประเทศไทยให้เข้ากับฝ่ายของตน ดู กมล จันทรส, อิทธิพลของชาวจีนโพ้นทะเล (พระนคร: โรงพิมพ์รุ่งเรืองรัตน์, 2506)

³⁵ อ้างจาก ภูวดล ทรงประเสริฐ, "นโยบายของรัฐบาลที่มีต่อชาวจีนในประเทศไทย (พ.ศ. 2475-2500)," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519), หน้า 166.

³⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 168.

แถบอินโดจีนมากกว่า ดังที่ Edwin F Stanton อดีตเอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาประจำประเทศไทยในเวลานั้น ได้กล่าวแสดงทัศนะต่อ "การปราบปรามคอมมิวนิสต์" ในแบบของจอมพลป.พิบูลสงครามไว้ว่า

"...แม้ว่าท่านนายกรัฐมนตรีจะทราบดีว่ามีการปฏิบัติการสงครามกองโจรขึ้นในประเทศรอบข้างหรือกระทั่งในประเทศไทยเอง แต่ในขณะนั้น ดูเหมือนว่าท่านจะไม่ค่อยให้ความสนใจกับเรื่องนี้มากนัก ท่านมีความรู้เกี่ยวกับคอมมิวนิสต์ที่จำกัดมาก ท่านเชื่อว่าภัยคุกคามที่รุนแรงสำหรับประเทศไทยในเวลานั้น ก็คือภัยคุกคามจากชนกลุ่มน้อยชาวจีนซึ่งส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศชาติและความเป็นอยู่ของประชาชน ท่านเชื่อว่า วิธีที่ดีที่สุดก็คือการห้ามไม่ให้ชาวจีนอพยพเข้ามาสู่ประเทศไทยอีกต่อไป..."³⁷

สำหรับจอมพลป.พิบูลสงครามเองนั้น การใช้ข้ออ้างของการปราบปรามคอมมิวนิสต์ ช่วยให้รัฐบาลสามารถดำเนินนโยบายกีดกันชาวจีนได้สะดวกขึ้นเป็นอย่างมาก ตัวอย่างเช่น ข้ออ้างดังกล่าวเปิดโอกาสให้รัฐบาลมีการออกพระราชบัญญัติคนเข้าเมืองใหม่ ซึ่งจำกัดโควตาการเข้าประเทศของคนจีนจากปีละ 10,000 คน เหลือเพียง ปีละ 200 คนเท่านั้น นอกจากนี้ ทางรัฐบาลยังได้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติคนต่างด้าว กำหนดให้คนต่างด้าวต้องจ่ายค่าธรรมเนียมเป็นเงินไม่เกิน 400 บาท จากเดิมที่เรียกเก็บเพียงคนละ 20 บาท ซึ่งมาตรการดังกล่าวได้สร้างความเดือดร้อนให้กับชาวจีนในประเทศไทยเป็นอย่างมาก³⁸

ข้ออ้างในเรื่องของการปราบปรามคอมมิวนิสต์ยังเปิดโอกาสให้จอมพลป.สามารถเหยี่ยงแหจับกุมชาวจีนที่รัฐบาลสงสัยว่าจะเป็นผู้นำสมาคมต่างๆในประเทศไทยได้อย่างง่ายดาย มีการจับกุมชาวจีนในข้อหาคอมมิวนิสต์เป็นจำนวนมาก และการจับกุมคงเป็นไปในลักษณะที่ค่อนข้างรุนแรงอยู่ไม่น้อย ดังจะเห็นได้ว่าในระยะต่อมา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศของจีนเอง ยังถึงกับต้องออกมาประท้วงการทำงานของรัฐบาลไทยว่า

³⁷Edwin F. Stanton, *Brief Authority*, p. 221.

³⁸ภูวดล ทรงประเสริฐ, "นโยบายของรัฐบาลที่มีต่อชาวจีนในประเทศไทย (พ.ศ. 2475-2500)," หน้า 181-185.

“...ชาวจีนเป็นจำนวนนับพันถูกรัฐบาลแห่งประเทศไทยจับกุมและบางคนก็ถูกเนรเทศ เพราะชาวจีนเหล่านี้เคยให้การสนับสนุนนายเหมาเจ๋อตงผู้เป็นประธานและผู้นำแห่งมหาชนรัฐจีน ผู้ที่ถูกคุมขังอยู่ในคุกกรุงเทพฯ บางคนถูกขังมาเป็นเวลานานแล้วก็มี มีบุคคลจำนวนมากถูกล่ามเท้าด้วยโซ่และถูกสวมกุญแจมือนำไปคุมขังไว้ในคุกใต้ดิน และได้รับการทรมานอยู่เนื่องๆ และผู้ที่ถูกทำร้ายถึงตาย ก็มีอยู่จำนวนนับสิบ...”³⁹

อย่างไรก็ตาม เสียงประท้วงดังกล่าวจะไม่ได้รับความสนใจจากรัฐบาลไทยเท่าใดนัก ยิ่งต่อมาในปี 2495 รัฐบาลมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พุทธศักราช 2495 ซึ่งเป็นกฎหมายที่นิยามความหมายของคำว่า “คอมมิวนิสต์” เอาไว้กว้างขวางที่สุดฉบับหนึ่ง กล่าวคือ ในกฎหมายได้ระบุไว้ว่าการบังคับ การขู่เข็ญทำให้เกิดความหวาดกลัว การก่อวินาศกรรม หรือการใช้อุบายด้วยประการใดๆ เช่นการยุยงให้เกิดความเกลียดชังระหว่างประชาชน ล้วนเป็นการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ทั้งสิ้น การกำหนดข้อกฎหมายที่กว้างเช่นนี้ ทำให้การจับกุมชาวจีนยิ่งเป็นไปอย่างกว้างขวาง นับตั้งแต่ปลายปี 2495 ถึงต้นปี 2496 เจ้าของบริษัทห้างร้านชาวจีนในเมืองไทยกว่า 250 แห่ง ถูกจับกุมในข้อหาที่มีการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ นอกจากนี้ การจับกุมชาวจีนในข้อหาดังกล่าวยังกระจายไปยังเจ้าหน้าที่สมาคมและองค์การต่างๆ ของชาวจีน เช่น การจับกุมหัวหน้าสมาคมจีนแต่จิ๋ว สมาคมจีนไหหลำ รวมไปถึงครูตามโรงเรียนจีนด้วย⁴⁰

3.5.3. การใช้ “คอมมิวนิสต์” ปราบปรามผู้ที่เป็นปรปักษ์กับรัฐบาล

นับตั้งแต่คณะรัฐประหารทำการยึดอำนาจจากนายควง อภัยวงศ์ในปี 2491 กลุ่มการเมืองใดก็ตามที่พยายามท้าทายอำนาจของคณะทหาร ล้วนแล้วแต่ถูกจับกุมด้วยข้อหา “คอมมิวนิสต์” ด้วยกันทั้งนั้น เหตุที่เป็นเช่นนี้ เชื่อว่าส่วนหนึ่งคงเนื่องมาจากการที่นายปรีดี พนมยงค์ซึ่งเป็นฝ่ายตรงกันข้ามของคณะรัฐประหารในขณะนั้น เป็นผู้ที่มีภาพลักษณ์เกี่ยวข้องกับคำว่า “คอมมิวนิสต์” อยู่แล้วตั้งแต่ช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองใหม่⁴¹ ยิ่งเมื่อเกิดกรณีสวรรคตในวันที่ 9 มิถุนายน 2489 ฝ่ายอนุรักษนิยมซึ่งเป็นศัตรูทางการเมืองของนายปรีดีก็ยิ่งเสริมเติมแต่งภาพ

³⁹หนังสือพิมพ์เสียมหลอหัวเจียวยี่เป้า. ฉบับวันที่ 27 มกราคม พ.ศ.2493 หน้า 1. อ้างจาก เรื่องเดียวกัน, หน้า 187.

⁴⁰กวอดล ทรงประเสริฐ, “นโยบายของรัฐบาลที่มีต่อชาวจีนในประเทศไทย (พ.ศ. 2475-2500),” หน้า 181-185.

⁴¹ดูรายละเอียดในบทที่ 2

ลักษณะของความเป็น "คอมมิวนิสต์" ที่ว่านั้นให้น่ากลัวยิ่งไปกว่าเดิม เช่นว่านายปรีดีเป็นผู้ที่คิดล้มราชบัลลังค์ และคิดจะเปลี่ยนแปลงประเทศให้เป็นระบอบสาธารณรัฐ(หรือที่รู้จักกันในชื่อของ "แผนการล้มมหาชนรัฐ") กลุ่มคณะรัฐประหารซึ่งทราบดีถึงพลังของคำๆนี้จึงหยาบคายเอาภาพลักษณ์ดังกล่าวมาใช้อย่างไม่ลังเล โดยอ้างเหตุผลในการรัฐประหารว่าเป็นไปเพื่อปราบปราม "คอมมิวนิสต์" ภายในรัฐบาล

นอกจากนี้ สมาชิกของคณะรัฐประหารหลายคนยังหยาบคายเอาภาพของ "คอมมิวนิสต์" ดังกล่าวไปเสริมเติมต่อจนกลายเป็นคำที่กว้างพอจะจับเอาใครก็ได้ที่มีความสัมพันธ์กับนายปรีดีฟุ้งเข้าไปอยู่ในข้อหาคอมมิวนิสต์ด้วย ตัวอย่างเช่น ในปี 2491 คณะรัฐประหารได้สั่งจับกุมนายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ นายฟอง สิทธิธรรม นายจำลอง ดาวเรือง นายถวิล อุดล และนายทิม ภูริพัฒน์ ในข้อหาว่าเป็นฝ่ายคอมมิวนิสต์ที่จะแบ่งแยกดินแดนในภาคอีสาน⁴²

ต่อมา ในเดือนตุลาคม 2491 รัฐบาลได้จับกุมกลุ่มนายทหารกลุ่มหนึ่งซึ่งพยายามจะยึดอำนาจจากรัฐบาลจอมพลป.พิบูลสงคราม ซึ่งประกอบไปด้วยพลตรีสมบุญ ศรีพานิช พลดรีเนตร เขมะโยธิน พันเอกกิตติ ทัดตานนท์ พันโทไสว ทัดตานนท์ และพันโทพโยม จุฬานนท์ร่วมกับพรรคพวกของนายปรีดีบางส่วนเช่นนายปราโมท พึ่งสุนทร หลวงอรุณกิติกำจร และนายทองเย็น หลีละเมียร ด้วยความสัมพันธ์ที่คนกลุ่มนี้มีต่อนายปรีดี พนมยงค์ ทำให้รัฐบาลไม่ลังเลที่จะกล่าวหาว่าการกระทำของพวกเขาเป็นความพยายามของพวกคอมมิวนิสต์ที่จะล้มระบบกษัตริย์เพื่อตั้งนายปรีดีเป็นประธานาธิบดี⁴³

ที่สุด ในปี 2492 เมื่อนายปรีดีตัดสินใจลี้ภัยกลับเข้าสู่ประเทศไทยเพื่อทำรัฐประหารด้วยตนเองในเหตุการณ์ที่เรียกกันว่า "กบฏวังหลวง" รัฐบาลก็ได้อาศัยภาพลักษณ์ในความเป็น "คอมมิวนิสต์" ของเขา เป็นข้ออ้างในการใช้กำลังเข้าปราบปรามอย่างรุนแรง ส่งผลให้ในระยะต่อ

⁴² สรศักดิ์ งามขจรกุลกิจ, ขบวนการเสรีไทยกับความขัดแย้งทางการเมืองภายในประเทศไทยระหว่าง พ.ศ. 2481-2492 (กรุงเทพมหานคร : สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535), หน้า 290-324.

⁴³ มรกต เจวจินดา, ภาพลักษณ์ปรีดี พนมยงค์ กับการเมืองไทย พ.ศ. 2475-2526 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543), หน้า 113-114.

มา ทั้งลูกศิษย์และมิตรสหายของเขาจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นนายถวิล อุดล นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ นายจำลอง ดาวเรือง นายทองเปลว ชลภูมิ นายทวี ตะเวทิกุล หรือนายเตียง ศิริขันธ์ต่างถูกจับกุมหรือสังหารภายใต้ข้อกล่าวหาว่าเป็น "กบฏแบ่งแยกดินแดน" หรือ "คอมมิวนิสต์" ทั้งสิ้น⁴⁴

นอกจากข้อหา "คอมมิวนิสต์" จะถูกนำมาใช้กับปรปักษ์ทางการเมืองของรัฐบาลแล้ว ในอีกด้านหนึ่ง ข้อหาดังกล่าวยังถูกนำมาใช้ในการปราบปรามนักหนังสือพิมพ์ที่ทำการวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล และนโยบายผูกพันกับสหรัฐอเมริกาด้วย ตัวอย่างเช่น ในช่วงปี 2494 เมื่อนักหนังสือพิมพ์กลุ่มหนึ่ง เริ่มลงบทความวิพากษ์วิจารณ์การดำเนินนโยบายของสหรัฐอเมริกาในทวีปเอเชีย โดยชี้ให้เห็นว่าการดำรงอยู่ของสหรัฐอเมริกาจะเป็นภัยต่อประชาชนในแถบนี้ พร้อมทั้งมีการรณรงค์ให้ประชาชนเข้ามาร่วมสนับสนุนการเรียกร้องสันติภาพโดยเปิดเผย การเคลื่อนไหวเหล่านี้ก็ถูกรัฐบาลกล่าวหาว่าเป็นการเคลื่อนไหวที่ได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายคอมมิวนิสต์ จึงได้มีการประกาศจับกุมผู้เคลื่อนไหวเรื่องสันติภาพในข้อหาว่า

“...ชักชวนให้เกิดขัดแย้งต่างประเทศที่เป็นมิตรของประเทศไทย อันเป็นการ
ที่อาจทำให้เสื่อมสัมพันธ์ไมตรีกับต่างประเทศ ยุยงให้ทหารที่รัฐบาลส่ง
ออกไปทำการรบในเกาหลีตามพันธะที่รัฐบาลมีต่อสหประชาชาติให้เสื่อม
เสียวินัย จะใช้กำลังเข้าทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบบอื่นด้วย
การ ชักจูงต่างประเทศเข้าร่วมทำการยึดครองประเทศไทย...”

แม้ว่าการสั่งจับกุมนักหนังสือพิมพ์และปัญญาชนที่มีส่วนร่วมในการเรียกร้องสันติภาพนี้ ส่วนหนึ่งอาจเกิดขึ้นจากการที่ทางรัฐบาลสืบทราบว่าการเคลื่อนไหวดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของขบวนการสันติภาพสากล ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากสหภาพโซเวียต แต่ในอีกด้านหนึ่ง การจับกุมดังกล่าวก็เป็นส่วนหนึ่งในความพยายามของรัฐบาลที่ต้องการจะจัดการกับนักหนังสือพิมพ์ฝ่ายก้าวหน้า ที่คัดค้านการดำเนินนโยบายที่ผูกพันประเทศเข้ากับนโยบายของสหรัฐอเมริกาและการ

⁴⁴กรณีการลอบสังหาร 4 ส.ส.ภาคอีสานนั้น หาอ่านได้จาก Charles Keyes, Isan: Regionalism in Northeast Thailand Southeast Asian Program Data Paper, no. 65. (Ithaca, New York: Cornell University Press, 1967) ส่วนกรณีลอบสังหารนายเตียงนั้น จากเอกสารประกอบการสอบสวนคดี ชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่าพยายามจะยึดเย็ดข้อหาคอมมิวนิสต์ให้กับเขา กระทั่งหลังจากที่ลอบสังหารแล้ว พลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ยังพยายามที่จะสร้างภาพของนายเตียงในฐานะคอมมิวนิสต์ต่อไป อ่านรายละเอียดได้จาก ชิต วิภาตธวัช, เผ่าสารภาพ (บุรุษเหล็กแห่งเอเชีย) (พระนคร: แพร์พิทยา, 2503), หน้า230-334.

เข้าร่วมในสงครามเกาหลี ซึ่งรัฐบาลดำเนินการมาตลอด⁴⁵ หากแต่ที่ก่อนหน้านี้รัฐบาลไม่สามารถจัดการได้อย่างเด็ดขาด เนื่องจากนักหนังสือพิมพ์เหล่านี้ยังไม่ได้มีการกระทำสิ่งใดที่พอจะให้เป็นเหตุผลในการจับกุม โดยนัยนี้ การเรียกร้องสันติภาพเท่ากับเป็นการเปิดโอกาสให้รัฐบาลสามารถนำเอาข้อหา "คอมมิวนิสต์" มาใช้จัดการกับปัญญาชนเหล่านี้ได้โดยสะดวกนั่นเอง

แน่นอนว่าการใช้ข้อหา "คอมมิวนิสต์" ในการปราบปรามศัตรูทางการเมืองดังที่กล่าวถึงข้างต้นนี้ คงไม่ใช่เรื่องใหม่ แต่ประเด็นที่น่าสนใจก็คือ เนื่องจากภาพของ "คอมมิวนิสต์" ในยุคนี้ ถูกสร้างให้เป็นภาพของการคุกคามจากต่างชาติ การกล่าวหากันด้วยข้อหา "คอมมิวนิสต์" ในสมัยของจอมพลป.พิบูลสงครามจึงมักจะมีการเชื่อมโยงการกระทำของผู้ถูกกล่าวหาว่ามีความสัมพันธ์กับพรรคคอมมิวนิสต์ ต่างชาติ อย่างจีนหรือเวียดนามอยู่เสมอ แน่นอนว่าในช่วงหลังปี 2491 ใหม่นั้น การใช้คำว่า "คอมมิวนิสต์" ในการกล่าวหากันทางการเมือง ยังคงมีการใช้ภาพของ "คอมมิวนิสต์" ในความหมายของ บุคคลที่ต้องการล้มล้างสถาบันพระมหากษัตริย์และเปลี่ยนแปลงประเทศไปสู่ระบอบสาธารณรัฐ ซึ่งเป็นภาพของ "คอมมิวนิสต์" ในความหมายดั้งเดิมของกลุ่มชนชั้นเจ้านายอยู่บ้าง แต่นั่นก็เป็นเพราะศัตรูทางการเมืองของรัฐบาลในขณะนั้น คือนายปรีดี พนมยงค์ซึ่งเป็นผู้ที่มีภาพพจน์เกี่ยวข้องกับการ "โค่นเจ้า" มาตลอดตั้งแต่หลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง ตรงกันข้าม หากเราหันมาดูนัยของคำว่า "คอมมิวนิสต์" ในระยะหลังจากที่จอมพลป.พิบูลสงครามเริ่มที่จะผูกพันกับสหรัฐอเมริกาและดำเนินนโยบายที่แสดงว่าประเทศไทยต่อต้านคอมมิวนิสต์อย่างเต็มตัวแล้ว เราจะพบว่า การใช้ "คอมมิวนิสต์" ในความหมายของจอมพลป.ดูจะไม่ค่อยมีความเกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์มากเท่ากับการสร้างภาพว่า "คอมมิวนิสต์" คือภัยจากการรุกรานและแทรกซึมจากต่างชาติ ตัวอย่างเช่น ในกรณีของอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรภาคอีสานหลายท่านที่ถูกจับกุมด้วยข้อหาคอมมิวนิสต์ ก็มักถูกกล่าวหาว่ามีความสัมพันธ์กับพรรคคอมมิวนิสต์ลาวหรือเวียดนามอยู่เสมอ และหากมีข่าวว่าบุคคลเหล่านี้หายตัวไป รัฐบาลก็มักจะปล่อยข่าวว่ามีคนพบบุคคลเหล่านั้นในประเทศลาวบ้าง เวียดนามบ้าง(ดูกรณีการหายตัวไปของนายเตียง ศิริขันธ์) เพื่อสร้างภาพลักษณ์ของ "ความศัตรูของชาติ" หรือความเป็น "คนขายชาติ" ให้กับบุคคลผู้เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐบาลเหล่านี้

⁴⁵ สุวัฒน์ วรดิลก อดีตผู้นำคนหนึ่งของขบวนการสันติภาพ กล่าวไว้ว่า สาเหตุที่รัฐบาลทำการจับกุมผู้เรียกร้องสันติภาพนั้น ประเด็นหลักไม่ได้อยู่ที่ว่าขบวนการสันติภาพเป็นขบวนการที่ริเริ่มขึ้นจากค่ายคอมมิวนิสต์ แต่เป็นเพราะขบวนการสันติภาพพยายามเรียกร้องเพื่อต่อต้านการที่รัฐบาลเข้าร่วมในสงครามเกาหลีมากกว่า ดู ในบันทึกการสัมมนาเรื่อง จอมพลป.พิบูลสงครามกับการเมืองไทยสมัยใหม่. ชาณุวิทย์ เกษตรศิริ, อ่างศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์, วิภักดิ์ พงศ์พนิดานนท์, บรรณาธิการ, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540), หน้า 69.

ในทำนองเดียวกัน กรณีของนายปรีดี พนมยงค์ในช่วงหลังกบฏวังหลวง รัฐบาลได้พยายามปล่อยข่าวลือออกมาตลอดว่านายปรีดีได้หลบหนีไปพำนักอยู่ในประเทศจีนคอมมิวนิสต์ ยิ่งเมื่อประชาชนพบว่านายปรีดี ได้ขอลี้ภัยทางการเมืองอยู่ในประเทศจีนจริง ทั้งยังทำการประกาศเรียกร้องให้ประชาชนไทย ร่วมมือกันโค่นล้มรัฐบาลของจอมพลป.พิบูลสงครามซึ่งดำเนินนโยบายตามจักรวรรดินิยมสหรัฐอเมริกา⁴⁶ ประกอบกับมีข่าวลือว่านายปรีดีเป็นแกนนำคนสำคัญของการก่อตั้งรัฐไทยอิสระหรือรัฐไทยในเขตยูนนานของประเทศจีน⁴⁷ ก็ยิ่งเป็นการร้ายที่รัฐบาลจะสามารถเชื่อมโยงภาพของนายปรีดีที่ภาพพจน์เกี่ยวข้องกับความเป็น"คอมมิวนิสต์" ในแบบของรัฐสมบูรณาญาสิทธิราช(การโค่นเจ้า) เข้ากับภาพของ "คอมมิวนิสต์ต่างชาติ" ในแบบของจอมพลป.พิบูลสงคราม ทั้งที่ในยุคที่จอมพลป.พิบูลสงครามและนายปรีดี พนมยงค์ยังคงเป็นฝ่ายเดียวกันในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 นั้น ความเป็น "คอมมิวนิสต์" ในแบบของรัฐสมบูรณาญาสิทธิราชไม่เคยที่จะถูกจอมพลป.นำมาอ้างถึงเลยแม้แต่ครั้งเดียว

ไม่ว่าการสร้างภาพของ "คอมมิวนิสต์" ในความหมายของ *ภัยคุกคามจากต่างชาติ* นี้ จะ เป็นไปโดยไตร่ตรองไว้ก่อน หรือเป็นเรื่องบังเอิญที่เกิดขึ้นเนื่องจากบริบททางการเมืองระหว่างประเทศในขณะนั้น คงไม่ใช่สิ่งที่เราสามารถหาคำตอบที่ชัดเจนลงไปได้ แต่สิ่งหนึ่งซึ่งเราไม่อาจปฏิเสธก็คือ การสร้างภาพลักษณ์ของ "คอมมิวนิสต์" ในรูปแบบใหม่เช่นนี้ มีความสอดคล้องกับบริบทของการต่อสู้ทางการเมืองในขณะนั้นเป็นอย่างยิ่ง เนื่องเพราะขณะที่ "คอมมิวนิสต์" ในความหมายเดิม ถูกผูกติดภาพลักษณ์ของความเป็นปฏิปักษ์ต่อสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นหลัก "คอมมิวนิสต์" ในความหมายใหม่กลับไปได้ดีกับวิถีคิดแบบรัฐประชาชาติ เนื่องจากแก่นของ

⁴⁶ ไม่มีหลักฐานยืนยันว่านายปรีดี พนมยงค์เคยอ่านประกาศฉบับนี้ด้วยตนเอง การประกาศดังกล่าวดูจะเป็นความพยายามของจีนเอง ที่จะอาศัยชื่อของนายปรีดีกล่าวโจมตีรัฐบาลไทยที่ดำเนินนโยบายผูกพันตนเองเข้ากับสหรัฐอเมริกา รายละเอียดหาอ่านได้จาก Daniel D. Lovelace, *China and "People's War" in Thailand 1964-1969* Center for Chinese Studies, China Research Monographs, no.8. (Berkeley, California : The University of California Press, 1971), p.31.

⁴⁷ เกี่ยวกับเรื่องนี้ อนุสนธิ์ ชินวรรโณ ได้ตั้งข้อสังเกตเอาไว้ที่น่าสนใจว่า จริงๆแล้ว ข่าวเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างปรีดี พนมยงค์กับการก่อตั้งรัฐไทยอิสระในยูนนานนั้น เป็นข่าวที่รัฐบาลได้หวั่นเป็นผู้ที่นำมาเปิดเผยโดยไม่มีหลักฐานยืนยันแต่ประการใด อนุสนธิ์ สันนิษฐานว่าข่าวดังกล่าวคงเป็นความพยายามส่วนหนึ่งของรัฐบาลได้หวั่นที่จะทำให้ไทยหวาดระแวงรัฐบาลจีนคอมมิวนิสต์มากขึ้น เพื่ออ้อมไม่ไห้ไทยกับจีนคอมมิวนิสต์มีความสัมพันธ์ต่อกัน อย่างไรก็ตามก็ตี อาจจะได้ด้วยเหตุผลทางการเมืองภายในขณะนั้น ทำให้รัฐบาลไทยไม่ลังเลที่จะหยิบเอาข่าวสารที่ไม่มีมูลความจริงเหล่านั้น ขึ้นมาเผยแพร่กันอย่างกว้างขวาง จนทำให้ภาพของนายปรีดี กลายเป็นคนขายชาติไปในที่สุด รายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องนี้ หากอ่านได้จาก Anuson Chinvanho, "Avoidance, Hostility, and Friendship: The History of Thailand's Relations with the People's Republic of China, 1949-1975," (M.A. Thesis, Graduate School, Oxford University,)

"ชาติ" ในความหมายของจอมพลป.ผู้เป็นนักชาตินิยมนี้ คือประเทศและรัฐบาล นัยของความเป็น "คอมมิวนิสต์" จึงไม่ใช่ภัยคุกคามต่อพระมหากษัตริย์(ซึ่งเป็นคุณค่าในแบบที่จอมพลป.พิบูลสงครามและคณะราษฎรจำนวนไม่น้อย พยายามหลีกเลี่ยงและลดความสำคัญ) หากแต่เป็นพวก "ต่างชาติ" หรือ "คนอื่น" ที่มุ่งหมายจะทำลายประเทศไทยนั่นเอง

การตีความคอมมิวนิสต์ในกรอบของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเช่นนี้ เปิดโอกาสให้รัฐบาลสามารถกล่าวหาใครก็ได้ที่ต่อต้านรัฐบาล ว่าเป็นคอมมิวนิสต์ที่ได้รับการสนับสนุนจาก "ภายนอก" มาเพื่อบ่อนทำลายความมั่นคง "ภายใน" ดังที่รัฐบาลได้เคยกล่าวไว้ว่า

"...ทางการถือว่า การกบฏไม่ว่าครั้งใดในขณะนี้ ย่อมเป็นการกระทำของคอมมิวนิสต์ทั้งสิ้น คอมมิวนิสต์ได้มีนโยบายที่จะกระทำการกบฏขึ้นเรื่อยๆ เพื่อยุแหย่ให้เกิดความแตกแยกปั่นป่วน ตัดกำลังภายในให้อ่อนแอ และทำให้เกิดความยุ่งยากขึ้น แล้วจะได้ยึดเอาอำนาจ เพื่อเป็นคอมมิวนิสต์ในบั้นปลาย..."⁴⁸

การใช้คำว่า "คอมมิวนิสต์" ในลักษณะที่เน้นย้ำความเป็น "ต่างชาติ" ยังช่วยให้รัฐบาลสามารถอาศัยอำนาจของคำดังกล่าวมาใช้ในการภาพลักษณ์ของ "ความเป็นศัตรู" ให้กับผู้ที่ปฏิบัติต่อรัฐบาล และทำให้รัฐบาลสามารถอ้างสิทธิ์ที่จะใช้กำลังในการปราบปรามปรักษของตนได้อย่างเต็มที่ ตัวอย่างเช่น ในช่วงปี 2494 เมื่อรัฐบาลของจอมพลป.พิบูลสงคราม ถูกโจมตีจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรฝ่ายค้านในสภา คณะรัฐประหารก็ทำการ "รัฐประหารเงียบ" โดยอ้างว่าสาเหตุของการรัฐประหารนั้น เป็นเพราะ "มีพวกคอมมิวนิสต์ได้ปะปนอยู่ในสภา" ต่อมา เมื่อกลุ่มทหารเรือพยายามก่อการรัฐประหารในกรณีที่เรียกกันว่า "กบฏแมนฮัตตัน" รัฐบาลก็ได้ทำการปราบปรามอย่างรุนแรงด้วยอาวุธสมัยใหม่ที่ได้รับมาจากสหรัฐอเมริกาเพื่อใช้ในการปราบปรามคอมมิวนิสต์ ทำให้มีผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก แม้กระทั่งตัวจอมพลป.พิบูลสงครามซึ่งกลุ่มทหารเรือจับไว้เป็นตัวประกันเอง ก็ยังแทบเอาชีวิตไม่รอด อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากที่ฝ่ายกบฏประกาศยอมแพ้ คณะรัฐประหารก็ได้ให้เหตุผลว่าที่ต้องทำการปราบปรามอย่างรุนแรงในครั้งนั้น ก็เป็นเพราะ "ต้องการปราบปรามคอมมิวนิสต์ที่พัวพันกับการกบฏ"⁴⁹ แม้แต่การเรียกร้องสันติภาพของกลุ่มนักเขียน นักหนังสือพิมพ์ และปัญญาชนจากหลากหลายวงการในปี 2495 ก็ยังถูกรัฐ

⁴⁸ สุยามนิกร (3 กันยายน 2496) อ้างจาก สุธาชัย ยิ้มประเสริฐ, "การเคลื่อนไหวทางการเมืองที่ต่อต้านรัฐบาลในสมัยจอมพลป.พิบูลสงคราม(2491-2500)," หน้า 206.

⁴⁹ กนตธีร์ ศุภมงคล, การวิเทศนโยบายของไทย (กรุงเทพมหานคร : คณะอนุกรรมการเอกสารและหนังสือที่ระลึก ในคณะกรรมการกึ่งศตวรรษธรรมศาสตร์, 2527), หน้า 378.

บาลตีความว่าเป็นคอมมิวนิสต์เนื่องจากคนกลุ่มนี้ต่อต้านการดำเนินนโยบายต่างประเทศตามสหรัฐอเมริกา ซึ่งในสายตาของรัฐบาลแล้ว เท่ากับเป็นการ "ชักชวนให้เกลียดชังต่างประเทศที่เป็นมิตรกับไทย อันเป็นการที่อาจทำให้เสื่อมสัมพันธ์ไมตรีกับต่างประเทศ ยุยงให้ทหารที่รัฐบาลส่งออกไปทำการรบในเกาหลีตามพันธะที่รัฐบาลมีอยู่ต่อองค์การสหประชาชาติให้เสื่อมเสียวินัย"

หลังจากนั้น รัฐบาลก็ยังคงพยายามนำเอาภาพความเป็น "ศัตรู" ของ "คอมมิวนิสต์" มาใช้กันอย่างต่อเนื่อง ด้วยการสร้างข่าวลือเกี่ยวกับการรุกรานจากประเทศคอมมิวนิสต์ รวมถึงกล่าวหาว่ามีกลุ่มคนบางกลุ่มพยายามจับกุมและบีบบังคับให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวสละราชสมบัติ (สะท้อนให้เห็นลักษณะเด่นว่า หากคอมมิวนิสต์ไม่ได้ถูกอ้างอิงกับสถาบันพระมหากษัตริย์แล้ว เป็นการยากที่จะสร้างความรู้สึกเป็นปฏิปักษ์ให้กับประชาชนไทยได้) และความพยายามครั้งสำคัญที่สุดของกลุ่มคณะรัฐประหารในการสร้างภาพความเป็น "ศัตรู" ให้กับ "คอมมิวนิสต์" ก็คือการตอกย้ำข้อหาคอมมิวนิสต์ให้กลายเป็นสิ่งที่ถูกต้องตามกฎหมาย ด้วยการประกาศใช้ พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ ในปี พ.ศ. 2495 ซึ่งกล่าวกันว่าเป็นกฎหมายที่มีการนิยามความหมาย "คอมมิวนิสต์" เอาไว้กว้างขวางที่สุดฉบับหนึ่ง ดังจะเห็นได้ว่าในมาตรา 3 ได้กำหนดว่า การกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ ได้แก่⁵⁰

(ก) การเลิกล้มการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขหรือ

(ข) การเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจของประเทศ อันทำให้กรรมสิทธิในทรัพย์สิน หรือปัจจัยในการผลิตของเอกชนตกเป็นของรัฐโดยการริบ หรือโดยวิธีการอื่นอันมิได้มีการชดเชยค่าทดแทนอันเป็นธรรม หรือ

(ค) การบังคับหรือการขู่ขู่ขู่ทำให้หวาดกลัวก็ดี การก่อวินาศกรรมก็ดี หรือการใช้อุบายด้วยประการใดๆ เช่น ยุยงให้มีความเกลียดชังระหว่างประชาชน ทั้งนี้ถ้ากระทำด้วยความมุ่งหมายที่จะให้มีการยอมรับเอา ช่วยเหลือ สนับสนุน หรือบรรลู่ซึ่งวัตถุประสงค์ตามที่ระบุไว้ในข้อ ก หรือ ข

การนิยามคอมมิวนิสต์ในลักษณะนี้ สะท้อนให้เห็นเจตนาของรัฐบาลที่จะอาศัยช่องว่างของกฎหมาย นำไปใช้ในการจัดการกับปรปักษ์ทางการเมืองของตนให้ได้อย่างกว้างขวาง เนื่องจากบทนิยามความเป็นคอมมิวนิสต์ในพระราชบัญญัติฉบับนี้ ไม่ได้ครอบคลุมเฉพาะแต่กับการกระทำอันเนื่องมาจากการความเชื่อในลัทธิคอมมิวนิสต์ หากยังรวมไปถึงการกระทำอื่นๆที่ไม่ได้

⁵⁰ธานินทร์ ทรียวิเชียร, การใช้กฎหมายป้องกันคอมมิวนิสต์ (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปฏิบัติการจิตวิทยาแห่งชาติ, 2516), หน้า 248.

เกี่ยวข้องกับคอมมิวนิสต์ได้อีกมาก โดยเฉพาะข้อ(ก)ที่ว่า "เลิกล้มการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข" นั้น หมายความว่า หากมีใครต้องการเปลี่ยนแปลงประเทศให้เป็นเผด็จการ หรือ สาธารณรัฐ หรือกระทั่งกลับไปเป็นสมบูรณาญาสิทธิราช ก็เท่ากับว่าเป็นความผิดภายใต้กฎหมายฉบับนี้ด้วย⁵¹ กล่าวได้ว่า หากผู้ใดมีพฤติกรรมที่ต่อต้านรัฐบาลหรือเพียงแต่ตำหนิว่าระบอบการปกครองที่เป็นอยู่ไม่ดี หรือมีแนวความคิดทางการเมืองที่แตกต่างไปจากสิ่งที่คณะรัฐประหารเรียกว่า "การปกครองแบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข" ก็สามารรถจะกลายเป็นคอมมิวนิสต์ได้ทั้งสิ้น ด้วยเหตุนี้จึงไม่ใช่เรื่องน่าประหลาดใจที่หลังจากมีการประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้ไม่นาน ทางราชการสามารถจับกุมผู้ที่มีความคิดเห็นแตกต่างจากรัฐบาลทั้งในแง่ของการเมืองภายในและการเมืองระหว่างประเทศภายใต้ข้อหาคอมมิวนิสต์ได้อย่างมากมาย แม้ว่าถึงที่สุดแล้วผู้ที่ถูกจับกุมแทบทั้งหมดจะได้รับการปล่อยตัวออกมาในภายหลัง แต่การปล่อยตัวก็ดูจะเป็นเรื่องการเมืองมากกว่าจะเป็นผลมาจากการพิจารณาตามกระบวนการยุติธรรมจริงๆ

อาจกล่าวได้ว่า พระราชบัญญัติฉบับนี้ นอกจากจะเป็นความพยายามของรัฐที่จะใช้เปิดโอกาสให้รัฐบาลมีอำนาจในการจับกุมบุคคลที่เป็นปรปักษ์ทางการเมืองของตนแล้ว ในอีกด้านหนึ่ง การออกพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว ยังเป็นส่วนหนึ่งของความพยายามที่จะสร้างวาทกรรมคอมมิวนิสต์ให้เข้มแข็งขึ้น เพื่อใช้กีดกันบุคคลที่มีความคิดเห็นแตกต่างจากรัฐบาลให้ออกไปอยู่นอกบริบทของ "ชาติ"⁵² และ "ความเป็นไทย" กลายเป็นเสียงส่วนน้อยของ "คนอื่น" ซึ่งประชาชนชาวไทยไม่สมควรต้องรับฟัง ให้เป็น "ศัตรู" หรือ "คนขายชาติ" ที่สมควรต้องถูกกำจัด

3.6. ปัญหาของภาพลักษณ์ "คอมมิวนิสต์" ในแบบจอมพลป.พิบูลสงคราม

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ จะเห็นได้ว่า รัฐบาลของจอมพลป.พิบูลสงครามนั้น พยายามอย่างยิ่งที่จะสร้างและนำเอาภาพลักษณ์ของ "คอมมิวนิสต์" มาใช้ประโยชน์ทางการเมือง ตั้งแต่การใช้ภาพของ "คอมมิวนิสต์" มากระตุ้นความรู้สึกเกลียดชัง เพื่อสร้างแรงสนับสนุนให้กับนโยบายการผูกพันตนเองกับสหรัฐอเมริกาของจอมพลป. ไปจนถึงการใช้โวหาร "คอมมิวนิสต์" เพื่อยึดเยียดความ "เป็นศัตรู" ให้กับบุคคลที่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐบาลด้วยวิธีการต่างๆ ทั้งการโฆษณาชวน

⁵¹ เรื่องเดียวกัน

⁵² ดังที่ปรากฏว่าก่อนหน้านั้น ในช่วงที่ทำการร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว มิได้ใช้ถูกเรียกว่า "พระราชบัญญัติป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์" เหมือนในพระราชบัญญัติฉบับก่อนๆ หากแต่ถูกเรียกว่า "พระราชบัญญัติป้องกันการกระทำอันเป็นภัยต่อชาติ"

เชื้อ หรือการออกกฎหมายเพื่อรองรับการปราบปราม "คอมมิวนิสต์" ให้กลายเป็นสิ่งที่ชอบธรรม และชอบด้วยกฎหมาย

อย่างไรก็ตาม สำหรับประชาชนทั่วไปแล้ว การปราบปราม "คอมมิวนิสต์" ที่รัฐบาลกล่าวถึงในช่วงนี้ กลับถูกมองว่าเป็นเพียงข้ออ้างในการกำจัดปรปักษ์ทางการเมืองของรัฐบาลเท่านั้น ปัญญาชนร่วมสมัยบางท่านถึงกับกระแนะกระแหนเป็นทำนองว่า การดำเนินนโยบายปราบปรามคอมมิวนิสต์ของจอมพลป. นั้นเป็นเพียง "เรื่องชวนหัว" ซึ่งไม่ควรถูกให้ความสำคัญแต่อย่างใด⁵³

การที่ภาพ "คอมมิวนิสต์" ของรัฐบาลจอมพลป.พิบูลสงคราม กลายเป็นเพียงข้ออ้างที่ไม่น่าเชื่อถือในสายตาของประชาชนทั่วไป และไม่สามารสรสร้างความรู้สึกเป็น "ศัตรู" ให้เกิดขึ้นกับคนทั่วไปได้นั้น ผู้ทำวิทยานิพนธ์เสนอว่าน่าจะมาจากสาเหตุหลายประการด้วยกัน ได้แก่

3.6.1. ความไม่สมเหตุสมผล

การที่ภาพ "คอมมิวนิสต์" ของจอมพลป.พิบูลสงคราม ไม่สามารถสร้างความชอบธรรมให้กับรัฐบาลในการปราบปรามผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์ได้นั้น ส่วนหนึ่งน่าจะเป็นเพราะข้อหาดังกล่าว มีความไม่สมเหตุสมผลในหลายๆ ด้าน ในประการแรก สภาพแวดล้อมระหว่างประเทศในขณะนั้นยังไม่อยู่ภาวะวิกฤติ แม้สหรัฐอเมริกาและจอมพลป.พิบูลสงครามอาจจะมีท่าทีกระตือรือร้นกับภัยคุกคามจากคอมมิวนิสต์อยู่มาก แต่เนื่องจากภาพลักษณ์ของ "คอมมิวนิสต์" ที่รัฐบาลพยายามจะสร้างนั้น มีนัยถึงประเทศจีนซึ่งยังไม่มีทีท่าว่าจะทำการรุกรานประเทศอื่น จึงทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ยังคงรู้สึกว่าปัญหาคอมมิวนิสต์เป็นปัญหาที่ค่อนข้างไกลตัว การจะสร้างความรู้สึกเป็นศัตรูด้วยการใช้คำว่า "คอมมิวนิสต์" จึงกลายเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก แตกต่างจากช่วงก่อนสงครามโลกที่สภาพแวดล้อมกำลังอยู่ในช่วงสงคราม ซึ่งเชื้อให้การแบ่งแยกความรู้สึกระหว่างมิตรและศัตรูทำได้ง่าย นอกจากนี้ ในส่วนของขบวนการคอมมิวนิสต์ที่อยู่ใกล้ตัวอย่างขบวนการเวียดมินห์ ทำที่ไม่เด็ดขาดของรัฐบาลไทยในการต่อต้านขบวนการชาตินิยมในประเทศเวียดนามก็ทำให้ภาพลักษณ์ "ความเป็นศัตรู" หรือ ภัยคุกคามของคอมมิวนิสต์ จากเวียดนาม ดูจะไม่รุนแรง จนประชาชนจำนวนไม่น้อย ยังคงมองว่าขบวนการเวียดมินห์ เป็นขบวนการชาตินิยมมากกว่า

ประการที่สอง ในส่วนการนำเอาข้อหา "คอมมิวนิสต์" มาปรับใช้เพื่อสร้าง "ความเป็นศัตรู" ให้กับปรปักษ์ทางการเมืองภายในประเทศนั้น ก็เป็นเรื่องที่ไม่น่าเชื่อถือในสายตาของประชาชนทั่วไปเท่าใดนัก เนื่องจากพวกเขาดูจะนึกภาพไม่ออกว่ากลุ่มคนที่รัฐบาลกล่าวหาว่าเป็น

⁵³ ตัวอย่างที่เห็นได้อย่างชัดเจนก็คือ มรว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ซึ่งได้เขียนบทความวิพากษ์วิจารณ์การปราบปรามคอมมิวนิสต์ในแบบของจอมพลป.พิบูลสงครามมาตลอด โดยเฉพาะในบทความที่เด่นที่สุดก็คือบทความเรื่อง "ปีศาจตัวใหม่" ใน สยามรัฐ (11 ธันวาคม 2498)

"คอมมิวนิสต์" ซึ่งประกอบไปด้วยนักการเมืองที่มีชื่อเสียงหรือกระชกทหารเรื่อนั้น จะมีความเกี่ยวข้องกับขบวนการคอมมิวนิสต์ต่างชาติได้อย่างไร นอกจากนี้ ในช่วงตั้งแต่หลังปี 2491 เป็นต้นมา การกล่าวหาเกี่ยวกับข้อหาคอมมิวนิสต์นั้น กระทำกันอย่างพร่ำเพรื่อ จนดูราวกับว่า ใครก็ตามที่ไม่เห็นด้วยกับรัฐบาล ไม่ว่าจะคนเหล่านั้นจะแสดงความไม่พอใจของตนออกมาในรูปของการทักท้วงโดยสันติหรือการก่อการรัฐประหาร ต่างก็ถูกกล่าวหาว่าเป็น "คอมมิวนิสต์" กันทั้งนั้น ด้วยเหตุนี้ในสายตาของประชาชนส่วนใหญ่ "คอมมิวนิสต์" จึงดูจะเป็นเพียงข้ออ้างเพื่อรองรับการปราบปรามศัตรูทางการเมืองของรัฐบาลมากกว่าจะเป็นเหตุผลอันชอบธรรมที่รัฐบาลสามารถนำไปอ้างกับประชาชนได้

ในประการสุดท้าย สิ่งที่ทำวิทยานิพนธ์คิดว่าอาจจะเป็นสาเหตุสำคัญที่สำคัญที่สุดที่ทำให้คอมมิวนิสต์ในแบบของรัฐบาลกลายเป็นข้ออ้างที่ฟังไม่ขึ้นสำหรับประชาชนส่วนใหญ่ก็คือ นับตั้งแต่ที่วาทกรรมคอมมิวนิสต์เริ่มถูกสร้างขึ้นในสังคมไทยนั้น คำๆนี้ถูกสร้างให้เป็นปฏิปักษ์กับสถาบันพระมหากษัตริย์มาตลอด แต่เมื่อถึงสมัยจอมพล.พิบูลสงคราม ความพยายามที่จะลดบทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์ ทำให้การอ้างถึงคอมมิวนิสต์ของจอมพล.นั้น ไม่ค่อยมีการอ้างถึงสถาบันพระมหากษัตริย์มากนัก หรือหากจะมีการอ้างถึง สถาบันกษัตริย์ก็อ่อนแอเกินกว่าจะเป็นคุณค่าที่จะนำมาใช้ในการระดมความรู้สึกต่อต้านได้

ภาวะเช่นนี้ ส่งผลให้นัยของคำว่า "คอมมิวนิสต์" อ่อนแรงลงไป จนไม่สามารถสร้างความรู้สึกร่วมของประชาชนได้มากนัก แน่แน่นอนว่า จอมพล.ก็อาจเข้าใจในจุดนี้และพยายามที่จะนำเอาแนวคิดเรื่อง "ชาติ" มาใช้เป็นคุณค่าหลักของสังคมแทนที่สถาบันพระมหากษัตริย์ในการสร้างภาพลักษณ์ของความเป็นศัตรูให้กับ "คอมมิวนิสต์" ดังจะสังเกตได้ว่าคอมมิวนิสต์ของจอมพล.ก็คือพวกจีน พวกต่างชาติ และอุดมการณ์ที่จอมพล.นำมาใช้ในการต่อต้านคอมมิวนิสต์ก็คืออุดมการณ์ชาตินิยมเป็นสำคัญ⁵⁴ แต่แนวคิดเรื่องชาติของจอมพล.นั้นก็ไม่อาจแทนที่สถาบันพระมหากษัตริย์ได้ เนื่องจาก "ชาติ" ของจอมพล.นั้น ด้อยพลังลงไปมากแล้วตั้งแต่ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 การประกาศยอมแพ้ญี่ปุ่นของจอมพล.พิบูลสงคราม ทำให้ "ชาติ" ของจอมพล. เริ่มกลายเป็นเพียงโวหารอันว่างเปล่าในสายตาของคนทั่วไป ไม่สามารถนำมาใช้ในการปลุกกระแส

⁵⁴ จุดที่น่าสังเกตก็คือภาพคอมมิวนิสต์ของจอมพล.นั้นมีลักษณะของการเป็นภัยคุกคามจากต่างชาติค่อนข้างสูง การต่อต้านคอมมิวนิสต์ภายในประเทศของจอมพล.ก็เน้นไปที่การเป็นปฏิปักษ์กับชาวจีน ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นพวกต่างชาติที่ใช้กันมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 6 นอกจากนี้ยังมีหลักฐานยืนยันชัดเจนว่าในทัศนะของจอมพล.นั้น ทางที่จะป้องกันคอมมิวนิสต์ได้ดีที่สุดก็คือ การปลุกชาตินิยมขึ้นใหม่ และมีการเรียกให้หลวงวิจิตรวาทกรรมกลับมาทำงานด้านวัฒนธรรมและการปลุกกระแสชาตินิยมอีกครั้ง เราจึงอาจมองได้ว่า ในอีกด้านหนึ่งนั้น การสร้างคอมมิวนิสต์ขึ้นมา ก็อาจเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสร้างอุดมการณ์ชาติในแบบใหม่ของจอมพล. โดยอาศัยคอมมิวนิสต์เป็นตัวแทนของ *ศัตรูของชาติ* ก็เป็นได้

ความรู้สึกเป็นศัตรูได้มากเท่ากับที่จอมพลป.เคยทำกับญี่ปุ่นและฝรั่งเศสในช่วงก่อนสงคราม ไม่ต้องกล่าวถึงว่าภาพของจอมพลป.ตั้งแต่ช่วงหลังสงคราม ก็มักจะถูกมองในฐานะของนักฉวยโอกาสมากกว่านักชาตินิยม ทำให้เป็นการยากที่ประชาชนจะเข้าใจนโยบายผูกพันตนเองเข้ากับสหรัฐอเมริกาของจอมพลป.พิบูลสงครามเป็นอย่างอื่น นอกเหนือไปจากการตามหลังอเมริกาเพื่อหาผลประโยชน์ส่วนตัว ซึ่งทำให้ข้อกล่าวหาคอมมิวนิสต์ของจอมพลป.นั้น ดูจะมีน้ำหนักลดน้อยลงไปอีก

3.6.2. การเติบโตของวาทกรรมทางการเมืองชุดอื่นในพื้นที่สาธารณะ(public space)

สาเหตุประการที่ 2 ที่ผู้ทำวิทยานิพนธ์เชื่อว่า เป็นตัวแปรที่ทำให้ภาพ "คอมมิวนิสต์" ของจอมพลป.พิบูลสงครามไม่สามารถจะสร้างความรู้สึกเป็น "ศัตรู" ได้อย่างในยุคสมบูรณาญาสิทธิราช ก็คือการที่รัฐบาลไม่สามารถควบคุมการขยายตัวของวาทกรรมชุดอื่นๆในพื้นที่สาธารณะ (public space) ได้อย่างเต็มที่ สาเหตุส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะจอมพลป.พิบูลสงครามเอง ยังคงต้องการรักษารูปแบบของระบบการเมืองแบบรัฐสภาเอาไว้ ทำให้สื่อต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหนังสือพิมพ์ ยังคงสามารถวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของรัฐบาลได้ค่อนข้างมาก

แน่นอนว่ารัฐบาลเองก็พยายามอย่างยิ่งที่จะควบคุมสื่อเหล่านี้ ด้วยการบังคับใช้มาตรการต่างๆเท่าที่จะทำได้ ตัวอย่างเช่น การตรวจข่าว โดยทุกสำนักพิมพ์จะต้องส่งต้นฉบับของตนไปยัง พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ อธิบดีกรมตำรวจ เพื่อทำการตรวจสอบก่อน ต่อเมื่อได้รับความเห็นชอบแล้วจึงจะสามารถพิมพ์ได้ กระนั้นก็ดี การคุมของรัฐบาลส่วนใหญ่ก็ยังเป็นไปในลักษณะของการควบคุมที่การนำเสนอข่าวหรือที่หนังสือพิมพ์เป็นสำคัญ การลงโทษที่รุนแรงที่สุดจึงเป็นเพียงการให้สั่งให้หยุดพิมพ์และยึดใบอนุญาต แต่จะยังไม่มีการใช้มาตรการกับนักหนังสือพิมพ์เป็นรายบุคคล ซึ่งทำให้การปราบปรามของรัฐบาลไม่ค่อยได้ผล⁵⁵

เมื่อรัฐบาลไม่สามารถควบคุมการเสนอความคิดเห็นทางการเมืองได้อย่างเต็มที่ จึงเป็นเรื่องธรรมดาที่ในสังคมย่อมจะต้องเกิดวาทกรรมชุดอื่นขึ้นมาแย้งชิงการอธิบายภาพลักษณ์ของ "คอมมิวนิสต์" ในแบบที่รัฐบาลพยายามจะสถาปนาขึ้นมา และวาทกรรมที่สร้างคำอธิบายใหม่

⁵⁵ สุวิมล รุ่งเจริญ, "บทบาทของนักหนังสือพิมพ์ในการเมืองไทย ระหว่าง พ.ศ. 2490-2501" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526), หน้า 163-164.

และทำให้ภาพ "คอมมิวนิสต์" ของจอมพลป.ชาตความศักดิ์สิทธิ์ไปมากที่สุดก็คือ วาทกรรมแบบสังคมนิยมหรือที่เรียกกันรวมๆว่า วาทกรรมฝ่ายซ้ายนั่นเอง⁵⁶

3.6.2.1 การเติบโตของวาทกรรมฝ่ายซ้าย

วาทกรรมฝ่ายซ้าย เป็นกระแสความคิดชุดหนึ่งซึ่งเริ่มเติบโตขึ้นในประเทศไทยตั้งแต่ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ภายหลังจากสิ้นสุดอำนาจของจอมพลป.พิบูลสงครามยุคแรก ในช่วงเวลาดังกล่าว ระบบการเมืองไทยที่มีลักษณะค่อนข้างเปิดกว้าง ส่งผลให้แนวคิดวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลในรูปแบบต่างๆ เริ่มก่อตัวขึ้นอีกครั้ง เมื่อประกอบกับการที่รัฐบาลได้ออกพระราชบัญญัติยกเลิกพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ ก็ยิ่งทำให้การเผยแพร่แนวความคิดสังคมนิยมต่างๆเป็นไปได้โดยสะดวก หน่วยงานต่างๆของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย เริ่มที่จะจัดตั้งหน่วยงานขึ้นเผยแพร่ลัทธิมาร์กซิสม์อย่างเปิดเผย เช่น มีการออกหนังสือพิมพ์ "โลกใหม่" และ "ชนชั้นกรรมาชีพ" ทั้งยังมีการก่อตั้งโรงพิมพ์มหาชนขึ้นในกรุงเทพมหานคร เพื่อออกหนังสือพิมพ์ "มหาชน" ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์รายบึกษ์ที่มุ่งวิพากษ์วิจารณ์การเมืองไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิจารณ์นโยบายต่างประเทศของสหรัฐอเมริกา

แม้ว่ารัฐบาลพลเรือนในยุคหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จะอยู่ในอำนาจเพียงไม่นานก็ต้องถูกคณะรัฐประหารทำการยึดอำนาจไปในปี 2490 แต่รากฐานของแนวคิดวิพากษ์วิจารณ์ซึ่งก่อตัวขึ้นมาในช่วงก่อนหน้านั้นยังคงดำรงอยู่ต่อไป นักเขียนนักหนังสือพิมพ์หลายๆท่านไม่ว่าจะเป็น กุหลาบ สายประดิษฐ์, อุทธรณ์ พลกุล, อิศรา อมันตกุล ต่างก็ยังคงทำหน้าที่วิพากษ์วิจารณ์การดำเนินนโยบายของรัฐบาลอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในช่วงหลังจากเกิดสงครามเกาหลีซึ่งประเทศไทยตัดสินใจดำเนินนโยบายผูกมัดตนเองเข้ากับสหรัฐอเมริกานั้น นักหนังสือพิมพ์ต่างก็วิพากษ์วิจารณ์การดำเนินนโยบายดังกล่าวอย่างรุนแรง เช่น กุหลาบ สายประดิษฐ์ ได้เคยเสนอแนะว่านโยบายต่างประเทศที่เหมาะสมกับประเทศไทยนั้นน่าจะเป็น

"...ให้รัฐบาลดำเนินนโยบายที่เป็นอิสระไม่ผูกพันตนไว้กับฝ่ายใด ไม่เดินตามหลังมหาอำนาจใด...ให้ถอนตนเองออกจากสัญญาทางทหารกับสหรัฐอเมริกาและเจริญสัมพันธไมตรีกับทุกประเทศโดยไม่มีก้าก้าแบ่งแยก และรับหลักการอยู่ร่วมกันโดยสันติอย่างชัดแจ้ง..."⁵⁷

⁵⁶ คำๆนี้ เป็นคำที่วิวัฒน์ คติธรรมนิตย์ใช้กล่าวถึงกระแสความคิดทางการเมืองฝ่ายสังคมนิยมในช่วงปลายยุคจอมพลป.พิบูลสงคราม ดู วิวัฒน์ คติธรรมนิตย์, กบฏสันติภาพ.

⁵⁷ กุหลาบ สายประดิษฐ์, อดีตที่เป็นบทเรียน (กรุงเทพมหานคร: กลุ่มแสงเทียน, 2522), หน้า 81.

นอกจากนี้ ในปี 2492 นักหนังสือพิมพ์และปัญญาชนกลุ่มหนึ่งภายใต้การนำของสุภา ศิริมานนท์ ยังได้รวมตัวกันต่อต้านวารสาร "อักษรสาส์น" ซึ่งเป็นวารสารที่มุ่งวิพากษ์วิจารณ์เศรษฐกิจการเมือง และสังคมโดยใช้แนวความคิดของลัทธิมาร์กซิสม์ ทั้งยังมุ่งเสนอข่าวสารต่างๆที่เกิดขึ้นในต่างประเทศโดยอาศัยมุมมองจากฝ่ายสังคมนิยม แม้ว่าโดยเนื้อหาส่วนใหญ่ "อักษรสาส์น" จะไม่ได้เป็นการวิพากษ์วิจารณ์การเมืองไทยหรือนโยบายต่างประเทศของไทยโดยตรง แต่เนื่องจากแกนหลักของวารสารฉบับนี้คือการเผยแพร่แนวความคิดของลัทธิมาร์กซิสม์ซึ่งเป็นแนวคิดที่ค่อนข้างใหม่ อีกทั้งเป็นแนวคิดที่มาจากค่ายสังคมนิยม จึงทำให้แนวคิดดังกล่าวมีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดทัศนคติในเชิงวิพากษ์ต่อโลกทัศน์แบบทุนนิยมเสรีที่รัฐบาลพยายามจะปลูกฝังให้กับประชาชน และทำให้ผู้อ่านเริ่มที่จะมองภาพของสหรัฐอเมริกาแตกต่างไปจากภาพที่รัฐบาลต้องการให้คนส่วนใหญ่ได้รับรู้ ดังที่ สุภา ศิริมานนท์ได้กล่าวไว้ในบทนำของหนังสือเรื่อง "แคปิตะลิสม์" ว่า

"...(ประโยชน์ของ)การพิจารณาถึงระบบเศรษฐกิจแคปิตะลิสม์ จะช่วยให้เรามองเห็นได้อย่างถนัดทั้งอดีตปัจจุบันและอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จะช่วยให้เราเข้าใจหลักข้อคิดของมนุษย์เราได้อย่างตระหนักรู้...จะช่วยให้เราเข้าใจสหรัฐอเมริกาอีกด้วย ทั้งในลักษณะเศรษฐกิจของเขา และที่พรรคของเขาที่มีต่อโลกส่วนร่วม..."⁵⁸

นอกจาก สุภา ศิริมานนท์แล้ว "อักษรสาส์น" ยังเป็นแหล่งรวมของนักเขียนจำนวนมากที่ใช้มุมมองแบบสังคมนิยมในการวิพากษ์วิจารณ์การดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทยต่อสหรัฐอเมริกา ตัวอย่างเช่น ส.สัทยา, สุภัทร สุคนธาภิรมย์, เสนาะ ธรรมเสถียร และทำนุ นวยุค ในบทความของนักหนังสือพิมพ์เหล่านี้ ที่โดดเด่นที่สุดเห็นจะเป็นบทความของ เสนาะ ธรรมเสถียรเรื่อง "ขบวนการสันติภาพจะยับยั้งสงครามไว้ได้" ซึ่งวิเคราะห์ว่า สงครามที่เกิดขึ้นในขณะนั้นเป็นผลมาจากความเสื่อมของระบอบทุนนิยมที่กำลังวิวัฒนาการมาถึงขั้นสูงสุด คือ จักรวรรดินิยมและขยายตัวต่อไปไม่ได้ จึงต้องอาศัยสงครามเพื่อค้ำจุนระบอบทุนนิยมไว้ต่อไป แต่กำลังของค่ายสันติภาพที่มีสหภาพโซเวียตและจีนเป็นผู้นำค่ายสังคมนิยมกำลังเติบโตขึ้น และคัดค้านสงครามที่พวกจักรวรรดินิยมพยายามจะก่อขึ้นมา

⁵⁸ สุภา ศิริมานนท์, แคปิตะลิสม์: บทวิเคราะห์สังคมนิยม เศรษฐกิจอเมริกัน พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร: โครงการหนังสือเล่ม สภาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529), หน้า 8. หมายเหตุข้อความดังกล่าวนี้ ปรากฏให้เห็นตั้งแต่ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 1

จะเห็นได้ว่าการนำเข้าวาทกรรมแบบมาร์กซิสต์นั้นเป็นสิ่งที่ท้าทายต่อวาทกรรมคอมมิวนิสต์ที่รัฐบาลพยายามผลิตขึ้นมาโดยตรง เนื่องจากกรอบการวิเคราะห์ดังกล่าว ทำให้ภาพของสหรัฐอเมริกาเปลี่ยนจากมิตรที่คอยช่วยเหลือไทยจากภัยคุกคามคอมมิวนิสต์ กลายเป็นเพียงประเทศจักรวรรดินิยมทุนนิยม ซึ่งจ้องแต่จะทำสงครามเพื่อขยายขอบเขตทุนของตนไปยังประเทศอื่นๆ ด้วยการใช้งครามเป็นเครื่องมือเท่านั้น

แน่นอนว่าการเติบโตของวาทกรรมฝ่ายซ้ายเหล่านี้ เป็นกระแสที่รัฐบาลเองก็พยายามที่จะกำจัดอยู่ตลอด จนเมื่อถึงปี 2495 รัฐบาลจึงได้ถือโอกาสทำการกวาดล้างนักหนังสือพิมพ์เหล่านี้ อย่างจริงจัง ด้วยการประกาศจับกุมนักหนังสือพิมพ์ฝ่ายซ้ายเหล่านี้พร้อมๆ กันด้วยข้อหาว่า "...ยุ่งให้มีการเกลียดชังกันระหว่างคนไทย เพื่อก่อให้มีการแตกแยก เกิดการทำลายกันเองโดยใช้อุบายต่างๆ เช่น ปลุกปั่นแบ่งชั้น เป็นชนชั้นนายทุนบ้าง ชนชั้นกรรมกรบ้าง ชักชวนให้เกลียดชังชาวต่างประเทศที่เป็นมิตรของประเทศบ้าง อันเป็นการที่อาจจะทำให้เสื่อมเสียไมตรีกับต่างประเทศ ยุยงให้ทหารที่รัฐบาลส่งออกไปรบในเกาหลี ตามพันธะที่รัฐบาลมีอยู่ต่อองค์การสหประชาชาติ ให้เสื่อมเสียวินัย เมื่อเกิดการปั่นป่วนในบ้านเมืองได้ระยะเวลาเหมาะสมแล้ว ก็จะใช้กำลังเข้าทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบอื่น ซึ่งมีระบอบประชาธิปไตย ด้วยการขัดจูงชาวต่างประเทศเข้าร่วมทำการยึดครองประเทศไทย..." พร้อมทั้งถูกขนานนามกันต่อมาภายหลังว่า "กบฏสันติภาพ"

3.6.2.2 การปราบปรามกบฏสันติภาพ: ความล้มเหลวในการปราบปรามวาทกรรมฝ่ายซ้าย

การเคลื่อนไหวของนักหนังสือพิมพ์และปัญญาชนจากสาขาอาชีพต่างๆ ที่เรียกกันว่า ขบวนการสันติภาพนั้น ก่อตัวขึ้นในช่วงปีพ.ศ. 2493 จากข้อมูลของฝ่ายรัฐบาลนั้น จุดเริ่มต้นของขบวนการสันติภาพ มาจากการริเริ่มของฝ่ายคอมมิวนิสต์ในปี 2491 ซึ่งอาศัยการรณรงค์เรียกร้องสันติภาพเป็นเครื่องมือในการสกัดกั้นการขยายอิทธิพลของสหรัฐอเมริกา ในส่วนของประเทศไทยเอง ความสนใจที่มีต่อการรณรงค์สันติภาพนั้น เริ่มต้นขึ้นในปี 2493 หลังจากที่ได้มีการจัดการประชุมสันติภาพครั้งที่ 2 ขึ้นที่กรุงสต็อกโฮล์ม ในครั้งนั้น นักหนังสือพิมพ์ไทยที่เริ่มกระตุ้นให้ประชาชนเกิดความสนใจในการเรียกร้องสันติภาพก็คือ อัศนี พลจันทร ซึ่งได้เขียนบทความลงในหนังสือพิมพ์*การเมืองรายสัปดาห์* กล่าวถึงปัญหาความทุกข์ยากของชาวไทย ทั้งยังกล่าวตำหนิว่า รัฐบาลไทยและสหรัฐอเมริกาคือสาเหตุของปัญหาทั้งหมด หลังจากนั้นหนังสือพิมพ์*การเมืองรายสัปดาห์* ก็มีการลงบทความวิพากษ์วิจารณ์การดำเนินนโยบายของสหรัฐอเมริกาในทวีปเอเชียอย่างต่อเนื่อง โดยชี้ให้เห็นว่าการดำรงอยู่ของสหรัฐอเมริกาจะเป็นภัยต่อประชาชนในแถบนี้ พร้อม

ทั้งมีการรณรงค์ให้ประชาชนเข้ามาร่วมสนับสนุนการเรียกร้องสันติภาพโดยเปิดเผย ที่สุดการเคลื่อนไหวเหล่านี้ ถูกมองจากรัฐบาลว่าเป็นการเคลื่อนไหวที่ได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายคอมมิวนิสต์ จึงได้มีการประกาศจับกุมผู้เคลื่อนไหวเรื่องสันติภาพ

แม้ว่าการสั่งจับกุมนักหนังสือพิมพ์และปัญญาชนที่มีส่วนร่วมในการเรียกร้องสันติภาพนี้ ส่วนหนึ่งอาจเกิดขึ้นจากการที่ทางรัฐบาลสืบทราบว่าการเคลื่อนไหวดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของขบวนการสันติภาพสากล ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากสหภาพโซเวียต แต่ในอีกด้านหนึ่ง การจับกุมดังกล่าวก็เป็นส่วนหนึ่งในความพยายามของรัฐบาลที่ต้องการจะสกัดกั้นการขยายตัวของวาทกรรมฝ่ายซ้ายที่คัดค้านการดำเนินนโยบายที่ผูกพันประเทศเข้ากับนโยบายของสหรัฐอเมริกาและการเข้าร่วมในสงครามเกาหลี ซึ่งรัฐบาลดำเนินการมาตลอด⁵⁹ หากแต่ที่ก่อนหน้านี้รัฐบาลไม่สามารถจัดการได้อย่างเด็ดขาด เนื่องจากนักหนังสือพิมพ์เหล่านี้ยังไม่ได้มีการกระทำสิ่งใดที่พอจะใช้เป็นเหตุผลในการจับกุม โดยนัยนี้ การเรียกร้องสันติภาพเท่ากับเป็นการเปิดโอกาสให้รัฐบาลสามารถนำเอากฎหมายมาใช้จัดการกับปัญญาชนเหล่านี้ได้โดยสะดวก

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการสั่งจับกุมผู้มีส่วนร่วมในขบวนการสันติภาพอาจช่วยให้รัฐบาลของจอมพลป.สามารถที่จะปิดปากนักหนังสือพิมพ์ที่คัดค้านนโยบายของรัฐบาลไปได้ชั่วระยะเวลาหนึ่ง แต่การกระทำดังกล่าวกลับไม่สามารถสกัดกั้นการขยายตัวของวาทกรรมฝ่ายซ้ายไปได้ ในทางตรงกันข้าม การที่รัฐบาลทำการจับกุมขบวนการสันติภาพที่ต่อต้านสงครามเกาหลี และสหรัฐอเมริกา ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้สึกที่รัฐบาลกำลังกลั่นแกล้งคนไทยด้วยกันเพื่อเอาใจต่างชาติ และดูเหมือนว่าข้อเท็จจริงหลายอย่างก็สื่อให้ประชาชนเห็นว่าเป็นเช่นนั้น ตัวอย่างเช่น ในแถลงการณ์ของกรมตำรวจนั้น ระบุไว้ว่าความผิดของขบวนการสันติภาพก็คือการ "ทำให้เสื่อมสัมพันธ์ไมตรีกับต่างประเทศ" นอกจากนี้ ในการแถลงข่าว พล.ต.อ. เผ่า ศรียานนท์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยได้กล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า "เฉพาะอย่างยิ่งอังกฤษและอเมริกาถึงกับกล่าวว่าข้าพเจ้ามีใจโลเล"⁶⁰ แถลงการณ์ดังกล่าวสร้างความกังขาให้ประชาชนอยู่ไม่น้อย จนนายแคล้ว

⁵⁹ สุวัฒน์ วรดิลก อดีตผู้นำคนหนึ่งของขบวนการสันติภาพ กล่าวว่า สาเหตุที่รัฐบาลทำการจับกุมผู้เรียกร้องสันติภาพนั้น ประเด็นหลักไม่ได้อยู่ที่ว่าขบวนการสันติภาพเป็นขบวนการที่เริ่มขึ้นจากค่ายคอมมิวนิสต์ แต่เป็นเพราะขบวนการสันติภาพพยายามเรียกร้องเพื่อต่อต้านการที่รัฐบาลเข้าร่วมในสงครามเกาหลีมากกว่า ดู ในบันทึกการสัมมนาเรื่อง จอมพลป.พิบูลสงครามกับการเมืองไทยสมัยใหม่. ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, อัครศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์, วิกัลย์ พงศ์พินิตานนท์, บรรณาธิการ, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540), หน้า 69.

⁶⁰ คำสัมภาษณ์ พลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ ในหนังสือพิมพ์เช้า อ้างในหนังสือพิมพ์ สยามนิกร (14 พฤศจิกายน 2495)

นรปติ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดขอนแก่นถึงกับตั้งกระทู้ถามรัฐบาลว่า การจับกุมขบวนการสันติภาพนั้น กระทำไปโดยเจตจำนงของรัฐบาลเองหรือไม่⁶¹

ด้วยเหตุนี้ แทนที่การจับกุมขบวนการสันติภาพจะเป็นการสกัดกั้นการขยายตัวของวาทกรรมฝ่ายซ้าย การจับกุมดังกล่าวกลับทำให้การดำเนินนโยบายผูกพันกับอเมริกาถูกต่อต้านมากขึ้นไปอีก แม้ว่าจอมพลป.จะพยายามอ้างถึงคอมมิวนิสต์เพื่อสร้างความชอบธรรมให้การจับกุมดังที่กล่าวไว้ว่า "รัฐบาลจำเป็นต้องใช้วิธีปราบปรามคอมมิวนิสต์อย่างรุนแรงและจะดำเนินการต่อไปจนกว่าคอมมิวนิสต์จะสูญสิ้นไปจากแผ่นดินไทย เพราะตราบไตที่ยังมีคอมมิวนิสต์อยู่ในแผ่นดินแล้ว ชาตินไทยจะต้องแตกสลายไป"⁶² แต่คำว่าคอมมิวนิสต์ของจอมพลป.กลับไม่ศักดิ์สิทธิ์พอจะลบภาพของความเป็น "ซีข้าอเมริกา" ให้เลือนหายไปได้ สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นว่าวาทกรรมคอมมิวนิสต์ที่จอมพลป.และคณะรัฐประหารพยายามจะสถาปนาขึ้นนั้น ขาดความเข้มแข็งและถูกวาทกรรมฝ่ายซ้ายแย้งชิงอำนาจในการนิยามและให้ความหมายไปสิ้น จนทำให้คำว่า "คอมมิวนิสต์" ไม่ทรงพลังดังเช่นในยุคสมบูรณาญาสิทธิราช

3.6.3. ความไม่เป็นเอกภาพในนโยบายปราบปรามคอมมิวนิสต์ของจอมพลป.พิบูลสงคราม

เหตุผลประการสุดท้ายที่ทำให้ "คอมมิวนิสต์" ของจอมพลป.พิบูลสงคราม ไม่สามารถกลายเป็นวาทกรรมทางการเมืองที่ทรงพลังได้ ก็คือความไม่เอกภาพในการดำเนินนโยบายการปราบปรามคอมมิวนิสต์ของจอมพลป.พิบูลสงครามเอง

เราจะเห็นได้ว่า แม้รัฐบาลของจอมพลป.พิบูลสงครามจะมีการรณรงค์ต่อต้านคอมมิวนิสต์มาตลอดนับตั้งแต่ก้าวขึ้นสู่อำนาจในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 แต่ในทางปฏิบัติแล้ว เกณฑ์ในการปราบปรามหรือจับกุมกลุ่มบุคคลใดด้วยข้อหา "คอมมิวนิสต์" ของจอมพลป.นั้น เป็นเรื่องที่ถูกกำหนดด้วยปัจจัยในด้านการเมืองเป็นหลัก ทำให้มาตรการต่างๆที่รัฐบาลนำมาใช้ในการปราบปรามคอมมิวนิสต์ส่วนใหญ่ กลายเป็นสิ่งที่ลึกลับ กล่าวคือ ไม่ได้เป็นไปในลักษณะของการต่อต้านคอมมิวนิสต์จริงจัง หากเป็นการปราบปรามคอมมิวนิสต์ในลักษณะของการเลือกปฏิบัติเฉพาะแต่กับกลุ่มบุคคลที่เป็นปฏิปักษ์กับรัฐบาลเท่านั้น ดังที่ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมชได้กล่าววิพากษ์วิจารณ์การปราบปรามคอมมิวนิสต์ในแบบของจอมพลป.ไว้ว่า

⁶¹ เรื่องเดียวกัน

⁶² สยามนิกร (19 พฤศจิกายน 2495)

“...นโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ของรัฐบาลนั้น คุณจะเข้มงวดกวดขันอยู่กับทางด้านเอกชนหรือทางฝ่ายที่ไม่ได้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกับรัฐบาล หากเป็นทางด้านนี้แล้วไซ้ การวินิจฉัยว่าสิ่งใดหรือการกระทำใดเป็นคอมมิวนิสต์ จะเป็นของง่าย แต่ถ้าเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในวงการบริหารแล้ว ไม่ปรากฏว่ามีความเห็นเด็ดขาดอย่างไรลงไป...ความเห็นของท่านนายกรัฐมนตรีเอง เกี่ยวกับการที่ใครจะเข้าข้างคอมมิวนิสต์หรือไม่ หรือใครจะเป็นคอมมิวนิสต์หรือไม่นั้น คุณจะมิได้เฉพาะสำหรับคนที่อยู่นอกรัฐบาล และโดยเฉพาะพวกหนังสือพิมพ์เท่านั้น...”⁶³

การที่ “คอมมิวนิสต์” ถูกจอมพลป.นำมาใช้ในฐานะที่เป็นเครื่องมือทางการเมืองอย่างโจ่งแจ้งเช่นนี้ ทำให้โวหารดังกล่าวขาดความหนักแน่น ไม่สามารถทำให้ประชาชนทั่วไปยอมรับได้ แม้ว่าประชาชนบางส่วนที่รับรู้สถานการณ์ระหว่างประเทศ อาจเห็นด้วยกับการต่อสู้ป้องกันการรุกรานจากคอมมิวนิสต์ แต่พวกเขาก็จะไม่ศรัทธากับการปราบปราม “คอมมิวนิสต์” ในแบบของจอมพลป.พิบูลสงคราม ซึ่งดูเหมือนว่าจะเป็นเพียงการใช้ “คอมมิวนิสต์” เป็นข้ออ้างในการปราบปรามศัตรูทางการเมืองและรักษาอำนาจของตนเท่านั้น

3.7. สรุป

เราจะเห็นได้ว่า ภายใต้บริบททางการเมืองที่ปราศจากความมั่นคงในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 นั้น จอมพลป.พิบูลสงครามได้มีการหยิบยกเอาภาพลักษณ์ของ “คอมมิวนิสต์” มาผลิตซ้ำเพื่อประโยชน์ในทางการเมืองของตนอย่างแพร่หลาย เกี่ยวกับเรื่องนี้ ผู้ทำวิทยานิพนธ์อยากจะตั้งข้อสังเกตของการใช้ “คอมมิวนิสต์” ในสมัยของจอมพลป.พิบูลสงครามเอาไว้ 2-3 ประการ ได้แก่

ประการแรก เนื่องจากภาพ “คอมมิวนิสต์” ของจอมพลป.พิบูลสงคราม เป็นภาพที่ถูกสร้างขึ้นในบริบทของสงครามเย็น นัยของความเป็น “คอมมิวนิสต์” ในชุดนี้ จึงมีความแตกต่างจาก “คอมมิวนิสต์” ของรัฐสมบูรณาญาสิทธิราชเป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือ ขณะที่ “คอมมิวนิสต์” ในความหมายของรัฐสมบูรณาญาสิทธิราช เป็นภาพของ ผู้คิดโค่นล้มราชบัลลังก์และนำพาประเทศไปสู่ยุคสมัย “คอมมิวนิสต์” ของจอมพลป. กลับถูกนำมาตีความใหม่ ให้กลายเป็นภาพของ การคุกคามจากประเทศคอมมิวนิสต์ และ คนไทยที่ได้รับการสนับสนุนจากพวกคอมมิวนิสต์ต่างชาติ เพื่อเข้ามาบ่อนทำลายความมั่นคงภายใน เป็นสำคัญ

⁶³ คีตกฤทธิ์ ปราโมช, คีตกฤทธิ์วิจารณ์ (พระนคร: คลังวิทยา, 2502), หน้า 147.

ในประการที่สอง แม้ว่าจอมพลป.พิบูลสงคราม จะพยายามสร้างภาพของ "คอมมิวนิสต์" ในช่วงนี้ ให้กลายเป็นสิ่งที่น่าเกลียดน่าชังในสายตาประชาชน เพื่อนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินนโยบายต่างๆ แต่ภาพลักษณ์ของ "คอมมิวนิสต์" ในความหมายของจอมพลป.พิบูลสงคราม กลับไม่มีพลังพอที่จะครอบงำความรู้สึกนึกคิดของประชาชนได้มากนัก เนื่องจาก "คอมมิวนิสต์" ของรัฐบาลถูกนำมาใช้อย่างพร่ำเพรื่อเกินไป จนทำให้คำว่า "คอมมิวนิสต์" เริ่มกลายเป็นคำซึ่งไม่ได้หมายถึงสิ่งใดเลย นอกจากเป็นเพียงข้ออ้างสำหรับรัฐบาลในการปราบปรามบุคคลที่ไม่เห็นด้วยกับทัศนะของฝ่ายบ้านเมืองเท่านั้น

นอกจากนี้ ปัจจัยอีกประการหนึ่งซึ่งเราจะละเลยไม่ได้ก็คือ สำหรับสังคมไทยแล้ว ภาพของความเป็น "คอมมิวนิสต์" ในแบบที่คนส่วนใหญ่รับรู้ก็คือ *ผู้ที่คิดโค่นล้มสถาบันพระมหากษัตริย์* ซึ่งเป็นภาพที่ฝังหัวกันมาตลอดตั้งแต่ช่วงปลายยุคสมบูรณาญาสิทธิราช ด้วยเหตุนี้ สถาบันพระมหากษัตริย์ที่เข้มแข็งและศักดิ์สิทธิ์ และการสนับสนุนจากกลุ่มอนุรักษนิยม จึงเป็นองค์ประกอบที่ขาดไม่ได้สำหรับการสร้างภาพอันเลวร้ายของ "คอมมิวนิสต์" การที่จอมพลป.พิบูลสงคราม พยายามลดทอนความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์มาตลอด ทำให้ "คอมมิวนิสต์" ในความหมายของจอมพลป.ถูกตัดออกจากฐานความเชื่อเดิมของสังคมไทยที่มีต่อภาพของ "คอมมิวนิสต์" ทั้งยังทำให้ภาพ "คอมมิวนิสต์" ในยุคนี้ ต้องถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างรุนแรงจากนักคิดในกลุ่มอนุรักษนิยม โดยเฉพาะมรว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ซึ่งน่าจะเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ "คอมมิวนิสต์" ในความหมายของจอมพลป.พิบูลสงคราม ขาดความน่าเชื่อถือ และไม่สามารถกระตุ้นความรู้สึกเกลียดชังในหมู่ประชาชนได้

เมื่อภาพ "คอมมิวนิสต์" ของจอมพลป.พิบูลสงคราม ไม่สามารถกระตุ้นความรู้สึกของประชาชนได้ "คอมมิวนิสต์" ในความหมายของรัฐบาลจอมพลป. จึงมักจะต้องถูกนำมาใช้ควบคู่ไปกับการกระทำรุนแรงอยู่เสมอ ซึ่งการกระทำดังกล่าว นอกจากจะทำให้ประชาชนส่วนใหญ่รู้สึกชาชินกับการใช้ข้อหา "คอมมิวนิสต์" ของรัฐบาลแล้ว⁶⁴ ยังทำให้ภาพพจน์ของจอมพลป.พิบูลสงครามยิ่งเสื่อมเสียมากยิ่งขึ้นไปอีก

กล่าวได้ว่า ความล้มเหลวของการสร้างภาพ "คอมมิวนิสต์" เป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ภาพพจน์ของจอมพลป.พิบูลสงคราม ต้องถูกทำลายลงอย่างย่อยยับ จนไม่สามารถจะเรียกเอาความยอมรับของประชาชนกลับคืนมาได้ ในที่สุด เมื่อรัฐบาลจัดให้มีการเลือกตั้ง จอมพลป.พิบูลสงครามซึ่งประสบกับความพ่ายแพ้จึงต้องทำการเปลี่ยนผลคะแนนเลือกตั้ง อันเป็นการ

⁶⁴ ดูตัวอย่างของทัศนะที่สื่อมีต่อการใช้ "คอมมิวนิสต์" เป็นข้ออ้างของจอมพลป.พิบูลสงครามในการปราบปรามศัตรูทางการเมืองได้จากงานของ กุหลาบ สายประดิษฐ์ และ มรว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ซึ่งตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์รายวันในขณะนั้น

เปิดโอกาสให้จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ สามารถใช้เป็นเหตุผลในการรัฐประหารได้อย่างชอบธรรม ผลักดันให้จอมพลป.พิบูลสงครามต้องหลบออกนอกประเทศ และต้องหลุดออกจากวงจรอำนาจทางการเมืองอย่างสิ้นเชิงในปี 2500